UNIONIN YLEISEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (neljäs jaosto)

12 päivänä lokakuuta 2011 *

Asiassa T-38/05,

Agroexpansión, SA, kotipaikka Madrid (Espanja), edustajinaan asianajajat J. Folguera Crespo ja P. Vidal Martínez,

kantajana,

vastaan

Euroopan komissio, asiamiehinään F. Castillo de la Torre, É. Gippini Fournier ja J. Bourke,

vastaajana,

jossa kantaja vaatii kumoamaan osittain [EY] 81 artiklan 1 kohdan mukaisesta menettelystä 20.10.2004 tehdyn komission päätöksen K (2004) 4030 lopullinen (asia COMP/C.38.238/B.2 – Raakatupakka-ala – Espanja) sekä alentamaan kantajalle kyseisessä päätöksessä määrätyn sakon määrää,

* Oikeudenkäyntikieli: espanja.

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (neljäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja O. Czúcz sekä tuomarit I. Labucka ja K. O'Higgins (esittelevä tuomari),

kirjaaja: johtava hallintovirkamies J. Palacio González,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 9.9.2009 pidetyssä istunnossa esitetyn,

on antanut seuraavan

tuomion

Asian tausta

A *Kantaja ja hallinnollinen menettely*

1 Kantaja, Agroexpansión, SA, on yksi neljästä raakatupakan ensijalostusta harjoittavasta espanjalaisesta yrityksestä (jäljempänä jalostajat).

2 Kolme muuta espanjalaista jalostajaa ovat Compañia española de tabaco en rama, SA (jäljempänä Cetarsa), Tabacos Españoles, SL (jäljempänä Taes) ja World Wide Tobacco España, SA (jäljempänä WWTE).

3 Kantaja oli alun perin perheyritys. Sen perusti vuonna 1988 B., joka oli sen toimitusjohtaja vuoden 2004 loppuun asti. Vuodesta 1994 vuoteen 1997 asti B:n puoliso ja espanjalainen yhtiö WW Marpetrol, SA omistivat yhtä suuret osuudet sen pääomasta.

4 Intabex Netherlands BV (jäljempänä Intabex) osti kantajan koko osakekannan 18.11.1997. Intabex kuului tuolloin Intabex-konserniin, jonka Dimon Inc. oli ostanut huhtikuussa 1997.

5 Dimon on yhdysvaltalainen yhtiö, jonka kotipaikka on Virginia (Yhdysvallat). Se on noin sata tupakka-alan yhtiötä sisältävän konsernin (jäljempänä Dimon-konserni) emoyhtiö. Se harjoittaa pääasiallisesti jalostetun tupakan toimittamista savukkeiden valmistajille. Tässä tarkoituksessa se hankkii jalostettua tupakkaa erityisesti kantajalta.

6 Euroopan komissio, jonka hallussa olevien tietojen mukaan espanjalaiset raakatupakan jalostajat ja tuottajat olivat mahdollisesti rikkoneet EY 81 artiklaa, suoritti 6.2.1962 annetun neuvoston asetuksen N:o 17 ([EY 81] ja [EY 82] artiklan ensimmäinen täytäntöönpanoasetus) (EYVL 1962, 13, s. 204) 14 artiklan nojalla 3.10.2001 ja 4.10.2001 tarkastukset kolmen jalostajan eli kantajan, Cetarsan ja WWTE:n toimitiloissa sekä Asociación Nacional de Empresas Transformadoras de Tabacon (jäljempänä Anetab) toimitiloissa.

7 Komissio suoritti 3.10.2001 tarkastuksen myös Maison des métiers du tabacin ja Fédération européenne des transformateurs de tabacin toimitiloissa ja 5.10.2001 Federación nacional de cultivadores de tabacon (jäljempänä FNCT) toimitiloissa.

8 Jalostajat ja Anetab ilmoittivat 16.1.2002 päivätyssä kirjeessään viitaten sakkojen määräämättä jättämisestä tai lieventämisestä kartelleja koskevissa asioissa annettuun komission tiedonantoon (EYVL 1996, C 207, s. 4; jäljempänä yhteistyötiedonanto) olevansa halukkaita yhteistyöhön.

9 Ne toimittivat komissiolle joitakin tietoja 21.1.2002 päivätyllä kirjeellään.

10 Kantaja, Cetarsa ja WWTE toimittivat 15.2.2002 päivätyillä kirjeillään ja Taes 18.2.2002 päivätyllä kirjeellään komissiolle joitakin lisätietoja.

11 Komissio osoitti tämän jälkeen useita tietopyyntöjä asetuksen N:o 17 11 artiklan nojalla espanjalaisille jalostajille, Anetabille ja FNCT:lle. Komissio pyysi myös Espanjan maatalous-, kalastus- ja elintarvikeministeriöstä tietoja maataloustuotteita koskevasta Espanjan lainsäädännöstä.

12 Komissio aloitti 11.12.2003 nyt käsiteltävään asiaan johtaneen menettelyn ja antoi väitetiedoksiannon, jonka se osoitti 20 yritykselle ja yhdistykselle, muun muassa jalostajille, Dimonille, Intabexille, Anetabille, FNCT:lle ja Deltafina SpA:lle. Deltafina on italialainen yhtiö, jonka pääasialliseen toimintaan kuuluu raakatupakan ensijalostaminen Italiassa ja jalostetun tupakan markkinointi. Se kuuluu Taesin kanssa samaan konserniin, jota johtaa Universal Corp. -niminen yhdysvaltalainen yhtiö.

13 Kyseisillä yrityksillä ja yhteenliittymillä oli mahdollisuus saada tietoja komission tutkinta-asiakirjoista CD-ROMilla lähetettyinä kopioina, ja ne toimittivat kirjalliset huomautukset vastauksena komission esittämiin väitteisiin.

14 Kuuleminen järjestettiin 29.3.2004.

15 Kuultuaan kilpailunrajoituksia ja määräävää markkina-asemaa käsittelevää neuvoa-antavaa komiteaa ja otettuaan huomioon kuulemismenettelystä vastaavan neuvonantajan lopullisen kertomuksen komissio teki 20.10.2004 [EY] 81 artiklan 1 kohdan mukaisesta menettelystä (asia COMP/C.38.238/B.2 – Raakatupakka-ala – Espanja) päätöksen K (2004) 4030 lopullinen (jäljempänä riidanalainen päätös), jonka tiivistelmä julkaistiin 19.4.2007 Euroopan unionin virallisessa lehdessä (EUVL L 102, s. 14).

B *Riidanalainen päätös*

16 Riidanalainen päätös koskee kahta Espanjan raakatupakkamarkkinoilla sovittua ja toteutettua horisontaalista kartellia.

17 Ensimmäisen kartellin, jossa olivat osallisina jalostajat ja Deltafina, tavoitteena oli vahvistaa vuosina 1996–2001 kunkin vuoden (korkein) keskimyyntihinta kullekin raakatupakkalajille, kaikki laadut mukaan luettuina, ja jakaa jokaisen raakatupakkalajin määrät, jotka jokainen jalostaja saattoi ostaa tuottajilta (ks. mm. riidanalaisen päätöksen 74–76 ja 276 perustelukappale). Jalostajat ja Deltafina sopivat vuosina 1999–2001 myös kunkin raakatupakkalajin laatuluokkien hintahaarukoista, jotka esitetään ”viljelysopimusten” liitteenä olevissa taulukoissa, sekä ”lisäehdoista” eli tuottaja- ja

tuottajaryhmittymäkohtaisesta keskimääräisestä vähimmäishinnasta (ks. mm. riidanalaisen päätöksen 77–83 ja 276 perustelukappale).

18 Edellä 17 kohdassa kuvailtuun kartelliin viitataan jäljempänä nimellä ”jalostajien kartelli”.

19 Toiseen riidanalaisessa päätöksessä mainittuun kartelliin kuului kolme espanjalaista maatalousalan etujärjestöä eli Asociación agraria de jóvenes agricultores (jäljempänä ASAJA), Unión de pequeños agricultores (jäljempänä UPA) ja Coordinadora de organizaciones de agricultores y ganaderos (jäljempänä COAG) ja lisäksi Confederación de cooperativas agrarias de España (jäljempänä CCAE). Tämän kartellin tavoitteena oli vahvistaa vuosina 1996–2001 kullekin vuodelle kunkin raakatupakkalajin laatuluokkien hintahaarukat, jotka ovat ”viljelysopimusten” liitteenä olevassa taulukossa, sekä ”lisäehdot” (ks. mm. riidanalaisen päätöksen 77–83 ja 277 perustelukappale).

20 Edellä 19 kohdassa kuvailtuun kartelliin viitataan jäljempänä nimellä ”tuottajien edustajien kartelli”.

21 Komissio katsoi riidanalaisessa päätöksessä, että kummassakin näistä kartelleista oli kyse EY 81 artiklan 1 kohdan yhtenä kokonaisuutena pidettävästä jatketusta rikkomisesta (ks. mm. riidanalaisen päätöksen 275–277 perustelukappale).

22 Riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa se katsoi, että jalostajien kartellista olivat vastuussa viimeksi mainitut, Deltafina, Dimon ja WWTE:n emoyhtiöt, toisin sanoen Standard Commercial Corp. (jäljempänä SCC), Standard Commercial Tobacco Co., Inc. (jäljempänä SCTC) ja Trans-Continental Leaf Tobacco Corp. Ltd (jäljempänä TCLT), ja että tuottajien edustajien kartellista olivat vastuussa ASAJA, UPA, COAG ja CCAE (jäljempänä yhdessä tuottajien edustajat).

23 Komissio määräsi riidanalaisen päätöksen 2 artiklassa nämä yritykset ja tuottajien edustajat lopettamaan välittömästi 1 artiklassa tarkoitetut kilpailusääntöjen rikkomiset, jos ne eivät ole vielä näin tehneet, ja pidättäytymään vastaisuudessa kaikista tavoitteiltaan tai vaikutuksiltaan vastaavista rajoittavista menettelytavoista.

24 Riidanalaisen päätöksen 3 artiklassa komissio määräsi mainituille yrityksille ja tuottajien edustajille sakkoja ja katsoi, että Dimon oli yhteisvastuussa kantajalle määrätyn sakon maksamisesta ja että SCC, SCTC ja TCLT olivat yhteisvastuussa WWTE:lle määrätyn sakon maksamisesta (ks. jäljempänä 67 ja 68 kohta).

C *Riidanalaisen päätöksen adressaatit*

25 Riidanalaisen päätöksen 2.4 kohdassa käsitellään adressaatteja koskevaa kysymystä (riidanalaisen päätöksen 357–400 perustelukappale).

26 Siinä komissio totesi ensimmäiseksi, että oli osoitettu, että espanjalaiset jalostajat ja Deltafina osallistuivat suoraan jalostajien kartelliin ja että tuottajien edustajat olivat osallistuneet tuottajien edustajien kartelliin, minkä vuoksi jokaista näistä yrityksistä ja yhdistyksistä ”[kehotettiin] ottamaan vastuu kilpailusääntöjen rikkomisesta ja että ne [olivat] näin ollen kaikki [riidanalaisen päätöksen] adressaatteja” (riidanalaisen päätöksen 357 ja 358 perustelukappale). Tämän päätöksen 359–369 perustelukappaleessa komissio arvioi erityisesti sitä, mikä tehtävä Deltafinalla oli jalostajien kartellissa.

27 Seuraavaksi komissio arvioi kysymystä emoyhtiön joutumisesta vastuuseen tytäryhtiön kilpailusääntöjen rikkomista merkitsevästä toiminnasta ja totesi, että nyt käsiteltävässä asiassa tämä kysymys nousi esille kolmessa tapauksessa, joita ovat kantajan, WWTE:n ja Taesin tapaukset (riidanalaisen päätöksen 370–400 perustelukappale).

28 Tältä osin komissio muistutti ensimmäiseksi periaatteista, joita sen mukaan asiassa oli sovellettava (riidanalaisen päätöksen 371–374 perustelukappale).

29 Erityisesti komissio esitti seuraavat toteamukset:

– Sen määrittelemiseksi, onko emoyhtiön katsottava olevan vastuussa tytäryhtiönsä lainvastaisesta toiminnasta, on tarpeellista osoittaa, että tytäryhtiö ”ei päätä markkinakäyttäytymisestään itsenäisesti vaan noudattaa pääasiallisesti emoyhtiön antamia ohjeita” (asia 48/69, Imperial Chemical Industries v. komissio, tuomio 14.7.1972, Kok., s. 619, Kok. Ep. II, s. 25, 132 ja 133 kohta).

– Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan silloin, kun emoyhtiö omistaa täysin tytäryhtiönsä, voidaan perustellusti olettaa, että emoyhtiö todella on vaikuttanut ratkaisevasti tytäryhtiönsä toimintaan (asia 107/82, AEG-Telefunken v. komissio, tuomio 25.10.1983, Kok., s. 3151, Kok. Ep. VII, s. 281, 50 kohta; asia C-286/98 P, Stora Kopparbergs Bergslags v. komissio, tuomio 16.11.2000, Kok., s. I-9925, 29 kohta; yhdistetyt asiat T-305/94-T-307/94, T-313/94-T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 ja T-335/94, Limburgse Vinyl Maatschappij ym. v. komissio, tuomio 20.4.1999, Kok., s. II-931, 961 ja 984 kohta, ns. PVC II -tapaus).

– Tämä olettama voidaan vahvistaa ”tietyille asioille ominaisten erityisten tekijöiden” avulla.

– Sellaisten tytäryhtiöiden tapauksessa, jotka eivät ole kokonaan emoyhtiön määräysvallassa, emoyhtiö voi unionin tuomioistuimen mukaan vaikuttaa tytäryhtiönsä politiikkaan, kun sillä on sinä ajankohtana, jolloin rikkominen tapahtuu, hallussaan enemmistö tytäryhtiön osakepääomasta (em. asia Imperial Chemical Industries v. komissio, tuomion 136 kohta) tai kun sille annetaan ”jatkuvasti” tietoa kyseisen tytäryhtiön toimintatavoista ja kun se määrittelee suoraan sen toiminnan (em. asia AEG-Telefunken v. komissio, tuomion 52 kohta).

– Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yrityksen käsitteellä on katsottava tarkoitettavan kilpailuoikeuden alalla taloudellista kokonaisuutta kysymyksessä olevan sopimuksen kohteen kannalta arvioiden, vaikka oikeudellisesti katsoen tämän taloudellisen kokonaisuuden muodostaisikin useampi kuin yksi luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö (asia T-9/99, HFB ym. v. komissio, tuomio 20.3.2002, Kok., s. II-1487, 66 kohta, jossa viitataan asiaan 170/83, Hydrotherm, tuomio 12.7.1984, Kok., s. 2999, 11 kohta).

30 Toiseksi ja ennen kantajan ja WWTE:n tapausten yksityiskohtaisempaa tarkastelua komissio toteaa riidanalaisen päätöksen 375 perustelukappaleessa seuraavaa:

”Nyt käsiteltävässä asiassa kolme neljästä espanjalaisesta raakatupakan jalostajasta ovat (100- tai 90-prosenttisesti) yhdysvaltalaisten ylikansallisten yhtiöiden määräysvallassa. Lisäksi on olemassa muita tosiseikkoja, jotka vahvistavat olettaman, jonka mukaan [kantajan] ja WWTE:n emoyhtiöiden on katsottava olevan vastuussa niiden toiminnasta. Tässä tapauksessa molempien yhtiöiden – emoyhtiön ja sen tytäryhtiön – on katsottava olevan yhteisvastuussa – – [riidanalaisessa] päätöksessä todetuista kilpailusääntöjen rikkomisista.”

31 Komissio lisää riidanalaisen päätöksen 376 perustelukappaleessa seuraavaa:

”[Sitä vastoin] väitetiedoksiannon toimittamisen ja asianosaisten kuulemisen jälkeen kävi ilmi, että asiakirja-aineistoon lisättyjen todisteiden avulla ei voitu perustella samankaltaista toteamusta siltä osin kuin on kyse Universalin – – ja Universal Leafin [Tobacco Co. Inc:n] omistusosuuksista Taesissa ja Deltafinassa. Emoyhtiöiden ja niiden tytäryhtiöiden yhtiöoikeudellista yhteyttä lukuun ottamatta asiakirja-aineistossa ei ole mitään viitteitä Universalin – – ja Universal Leafin aineellisesta osallistumisesta [riidanalaisessa päätöksessä] tarkasteltuihin tekoihin. Ei siis ole aiheellista yksilöidä niitä päätöksen adressaateiksi tässä asiassa. Sama toteamus on tehtävä sitä suuremmalla syyllä Intabexin osalta, koska sen 100-prosenttinen omistusosuus [kantajassa] oli puhtaasti rahoituksellinen.”

32 Riidanalaisen päätöksen 377–386 perustelukappaleessa komissio tarkasteli kantajan tapausta.

33 Komissio totesi muun muassa, että vuoden 1997 jälkimmäisestä puoliskosta lähtien kantaja oli ollut kokonaan Dimonin määräysvallassa sen kokonaan omistaman tytäryhtiön Intabexin välityksellä (riidanalaisen päätöksen 377 perustelukappale). Komissio päätteli tästä, että oli perusteltua olettaa, että Dimonilla oli ollut ainakin kyseisestä ajankohdasta lähtien ratkaiseva vaikutus kantajan toimintaan (riidanalaisen päätöksen 378 perustelukappaleen ensimmäinen virke). Komissio lisäsi, että muut sen asiakirja-aineiston seikat – joita se kuvaili riidanalaisen päätöksen 379 perustelukappaleessa – vahvistivat ”olettaman, [jonka mukaan] Dimon pystyi käyttämään ratkaisevaa vaikutusvaltaa” (riidanalaisen päätöksen 378 perustelukappaleen toinen virke). Riidanalaisen päätöksen 380 perustelukappaleessa komissio totesi, että edellä esitetyn perusteella Dimon sai tietoa tytäryhtiönsä käyttämistä menettelytavoista, joita tämä päätös koskee, sekä siitä asiayhteydestä, jossa ne tapahtuivat, ja että koska Dimonin tytäryhtiön koko pääoma oli Dimonin hallussa vuodesta 1997 lähtien, Dimon kykeni tosiasiallisesti käyttämään vaikutusvaltaa tytäryhtiönsä toimintaan.

Kyseisen päätöksen 382 perustelukappaleessa komissio täsmensi, että Dimonin olisi pitänyt välittömästi reagoida niihin tosiseikkoihin, jotka kantaja saattoi sen tietoon kirjeenvaihdossaan, joko ottamalla tarvittavalla tavalla etäisyyttä mahdolliseen kilpailusääntöjen rikkomiseen tai vaatimalla, että kantajan johto lopettaa mahdollisen kilpailunvastaisen toiminnan. Tämän jälkeen se totesi, ettei Dimon ollut tehnyt mitään sellaista.

34 Lisäksi komissio piti riidanalaisen päätöksen 381 perustelukappaleessa perusteettomina väitteitä, jotka Dimon oli esittänyt väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa osoittaakseen, että kantaja toimi markkinoilla itsenäisesti.

35 Komissio hylkäsi Dimonin väitteen, jonka mukaan komissio oli loukannut syrjimättömyysperiaatetta, kun se katsoi Dimonin olevan vastuussa tytäryhtiönsä kilpailusääntöjen vastaisesta toiminnasta mutta ei katsonut, että Cetarsan emoyhtiö eli Sociedad estatal de participaciones industriales (jäljempänä Sepi) oli vastuussa tytäryhtiönsä kilpailusääntöjen vastaisesta toiminnasta. Komissio perusteli tätä erilaista kohtelua sillä, että toisin kuin Dimon oli esittänyt, ”[sen] asiakirja-aineistoon –– ei [sisältynyt] Cetarsan ja Sepin välistä suoraa yhteydenpitoa nyt käsiteltävän asian kohteesta”, että ”Sepin omistusosuus Cetarsasta [vaikutti] olevan ensisijaisesti rahoituksellinen ja [vastasi] Intabexin ja [kantajan] välistä yhteyttä”, että (toisin kuin [kantaja]) Cetarsa [huolehti] kaikesta Sepi-konsernin tupakanjalostustoiminnasta ja tästä samasta syystä [oli] ilmeistä, että sen hallinnointi [tapahtui] erikseen” ja lopuksi että ”Cetarsa ei [ollut] Sepin kokonaan omistama tytäryhtiö” (riidanalaisen päätöksen 384 perustelukappale).

36 Komissio totesi näistä eri seikoista, että Dimonin ”[oli] katsottava olevan [kantajan] kanssa yhdessä vastuussa tämän viimeksi mainitun toiminnasta, joka [riidanalaisessa päätöksessä] on näytetty toteen sen ajanjakson osalta, joka alkoi vuoden 1997 jälkimmäisen puolikkaan aikana ja päättyi 10.8.2001” (riidanalaisen päätöksen 386 perustelukappale).

37 Komissio tarkasteli riidanalaisen päätöksen 387–400 perustelukappaleessa WWTE:n tapausta. Se totesi, että vuodesta 1995 vuoden 1998 toukokuuhun asti WWTE oli SCC:n (SCTC:n ja TCLT:n kautta) sekä WWTE:n pääjohtajan ja hänen perheensä yhteisessä määräysvallassa, ja ilmoitti useista tekijöistä, jotka komission mukaan osoittavat, että tämän saman jakson aikana SCC:llä ”ja/tai sen tytäryhtiöillä” oli ollut tosiasiallista vaikutusta WWTE:n toimintaan Espanjassa (riidanalaisen päätöksen 391 perustelukappale). Komissio ilmoitti useita seikkoja, joista sen mukaan käy ilmi, että vuoden 1998 toukokuusta riidanalaisen päätöksen tekoajankohtaan asti ulottuvalla ajanjaksolla WWTE oli yksinomaan SCC:n määräysvallassa joko suoraan tai SCTC:n ja TCLT:n kautta ja että SCC:llä oli ratkaiseva vaikutus WWTE:n kaupalliseen politiikkaan. Se lisäsi, että ”väitteillä, jotka SCC esitti väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa, ei [voitu] perustella sitä, että tältä osin tehdään erilainen päätös” (riidanalaisen päätöksen 399 perustelukappale). Näiden eri seikkojen valossa komissio totesi, että ”SCC:llä ja/tai sen tytäryhtiöillä SCTC:llä ja TCLT:llä” oli ollut ratkaiseva vaikutus WWTE:n kaupalliseen politiikkaan ainakin vuodesta 1996 ja että niiden oli siis katsottava olevan yhteisvastuussa toiminnasta, josta WWTE:tä arvosteltiin, ja ne oli siis yksilöitävä riidanalaisen päätöksen adressaateiksi (riidanalaisen päätöksen 400 perustelukappale).

D *Sakkojen määrän määrittäminen*

38 Komissio tutki riidanalaisen päätöksen 404–458 perustelukappaleessa kysymystä kyseisen päätöksen adressaateille määrättävistä sakoista.

39 Komissio määritti sakkojen määrät kilpailusääntöjen rikkomisten vakavuuden ja keston perusteella, ja nämä kaksi arviointiperustetta mainitaan nimenomaisesti [EY] 81 ja [EY] 82 artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta 16.12.2002 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1/2003 (EYVL 2003, L 1, s. 1) 23 artiklan 3 kohdassa ja asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdassa, joka oli riidanalaisen

päätöksen mukaan voimassa rikkomisten aikaan (riidanalaisen päätöksen 404 ja 405 perustelukappale).

40 Vahvistaakseen kullekin adressaatille määrätyn sakon määrän komissio sovelsi menetelmää, joka on määritelty suuntaviivoissa asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan ja [HT] 65 artiklan 5 kohdan mukaisesti määrättävien sakkojen laskennassa (EYVL 1998, C 9, s. 3; jäljempänä suuntaviivat), vaikkakaan komissio ei viitannut siihen systemaattisesti. Riidanalaisessa päätöksessä komissio arvioi myös, täyttivätkö adressaatit yhteistyötiedonannossa vahvistetut edellytykset ja jos täyttivät, missä määrin.

1. *Sakon laskentapohja*

41 Ensiksi todettakoon, että komissio on riidanalaisen päätöksen 414 perustelukappaleessa määritellyt rikkomiset ”hyvin vakaviksi” tarkasteltuaan ensin – kyseisen päätöksen 408–413 perustelukappaleessa – niiden laatua, niiden todellista vaikutusta markkinoihin, merkityksellisten maantieteellisten markkinoiden laajuutta ja merkityksellisen tuotteen markkinoiden kokoa.

42 Komissio katsoi riidanalaisen päätöksen 415 perustelukappaleessa, että on ”otettava huomioon kunkin yrityksen painoarvo ja näin ollen sen lainvastaisen menettelyn todellinen vaikutus kilpailuun, jotta kullekin yritykselle määrättävän sakon ehkäisevä vaikutus on oikeassa suhteessa siihen, miten yritys on osallistunut lainvastaiseen menettelyyn, josta määrätään seuraamuksia”.

43 Komissio erotti yhtäältä jalostajien kartellin (riidanalaisen päätöksen 416–424 perustelukappale) ja toisaalta tuottajien edustajien kartellin (riidanalaisen päätöksen 425–431 perustelukappale).

44 Siltä osin kuin kysymys oli jalostajien kartellista, komissio katsoi ensiksi, että ”sakot [oli] porrastettava kunkin asianosaisen laittomaan toimintaan osallistumisen ja markkina-aseman mukaan” (riidanalaisen päätöksen 416 perustelukappale).

45 Komissio totesi tästä, että ”Deltafinalle [oli] määritettävä suurin sakon laskentapohja, koska sen markkina-asema espanjalaisen jalostetun tupakan suurimpana ostajana [oli] huomattava” (riidanalaisen päätöksen 417 perustelukappale).

46 Komissio katsoi, että jalostajien voitiin ”laajasti arvioiden katsoa osallistuneen” laittomaan toimintaan ”vastaavalla tavalla” (riidanalaisen päätöksen 418 perustelukappale). Se katsoi, että oli kuitenkin syytä ottaa huomioon niiden väliset kokoerot ja niiden markkinaosuudet ja tämän perusteella jakaa ne kolmeen luokkaan.

47 Ensimmäiseen, ”erityiseen” luokkaan komissio asetti Cetarsan, koska se oli ”selkeästi johtava jalostaja Espanjassa”, ja sille oli näin ollen määrättävä korkein sakon laskentapohja (riidanalaisen päätöksen 419 perustelukappale). Toiseen luokkaan se asetti kantajan ja WWTE:n todeten, että kummallakin niistä oli noin 15 prosentin suuruinen markkinaosuus ja että niille oli määrättävä sama laskentapohja (riidanalaisen päätöksen 420 perustelukappale). Se asetti lopuksi Taesin kolmanteen luokkaan sen vuoksi, että tämän markkinaosuus oli vain 1,6 prosenttia, minkä vuoksi sille oli määrättävä alhaisin laskentapohja (riidanalaisen päätöksen 421 perustelukappale).

48 Toiseksi komissio katsoi tehdäkseen sakosta varoittavan, että WWTE:lle määritettyyn laskentapohjaan oli sovellettava kerrointa 1,5 – eli 50 prosentin korotusta – ja kantajalle määritettyyn laskentapohjaan kerrointa 2 – eli 100 prosentin korotusta

(riidanalaisen päätöksen 423 perustelukappale). Se katsoi, että oli otettava huomioon se, että vaikka näillä kahdella jalostajalla oli suhteellisen pienet markkinaosuudet espanjalaisen raakatupakan ostomarkkinoilla, ne kuuluivat monikansallisiin yhtiöihin, joilla on huomattava taloudellinen ja rahoituksellinen voima ja että ”lisäksi” ne olivat toimineet ”emoyhtiöidensä ratkaisevan vaikutusvallan alaisina” (riidanalaisen päätöksen 422 perustelukappale).

49 Komissio otti huomioon nämä eri seikat ja vahvisti jalostajille ja Deltafinalle määrättävien sakkojen laskentapohjat riidanalaisen päätöksen 424 perustelukappaleessa seuraavasti:

– Deltafina: 8 000 000 euroa;

– Cetarsa: 8 000 000 euroa;

– kantaja: 1 800 000 euroa x 2 = 3 600 000 euroa;

– WWTE: 1 800 000 euroa x 1,5 = 2 700 000 euroa;

– Taes: 200 000 euroa.

50 Komissio katsoi, että tuottajien edustajille oli kullekin määrättävä vain symbolinen 1 000 euron suuruinen sakko (riidanalaisen päätöksen 425–430 perustelukappale). Se perusteli kantaansa sillä, että ”vakiosopimusten kollektiivisia neuvotteluja koskeva lainsäädännöllinen kehys saattaa aiheuttaa epävarmuutta tuottajien edustajien ja jalostajien toiminnan laillisuudesta vakiosopimuksia koskevien neuvottelujen tarkoin

määrätyssä asiayhteydessä” (riidanalaisen päätöksen 428 perustelukappale), ja joillakin riidanalaisen päätöksen 427 perustelukappaleessa mainituilla seikoilla. Se huomautti myös, että ”vakiosopimuksia koskevat neuvottelut hoidettiin yleensä julkisesti – – eikä yksikään viranomainen [ollut] koskaan kyseenalaistanut niiden yhteensopivuutta yhteisön tai Espanjan lainsäädännön kanssa ennen näiden menettelyjen aloittamista” (riidanalaisen päätöksen 429 perustelukappale).

2. *Sakon perusmäärä*

51 Komissio tarkasteli riidanalaisen päätöksen 432 ja 433 perustelukappaleessa sen rikkomisen kestoa, josta jalostajia ja Deltafinaa syytetään. Se vahvisti kestoksi viisi vuotta ja neljä kuukautta, mikä vastasi pitkäaikaista rikkomista. Tämän johdosta se korotti kullekin jalostajalle ja Deltafinalle määrätyn sakon perusmäärää 50 prosentilla.

52 Riidanalaisen päätöksen adressaateille määrättyjen sakkojen perusmäärät vahvistettiin siis seuraavasti:

– Deltafina: 12 000 000 euroa;

– Cetarsa: 12 000 000 euroa;

– kantaja: 5 400 000 euroa;

– WWTE: 4 050 000 euroa;

– Taes: 300 000 euroa;

– ASAJA: 1 000 euroa;

– UPA: 1 000 euroa;

– COAG: 1 000 euroa;

– CCAE: 1 000 euroa (riidanalaisen päätöksen 434 perustelukappale).

3. *Raskauttavat ja lieventävät olosuhteet*

53 Deltafinalle määrätyn sakon perusmäärää korotettiin 50 prosentilla raskauttavien olosuhteiden vuoksi sen perusteella, että kyseisellä yrityksellä oli ollut johtava rooli jalostajien kartellissa (riidanalaisen päätöksen 435 ja 436 perustelukappale).

54 Komissio huomautti lieventävistä olosuhteista riidanalaisen päätöksen 437 perustelukappaleessa, että ”[riidanalaisen päätöksen] 427–429 perustelukappaleessa esitettyjä samoja tekijöitä [voitiin] soveltaa jalostajien toimintaan ainoastaan siltä osin kuin

kyse on niiden julkisista neuvotteluista ja vakiosopimusten tekemisestä (erityisesti hintahaarukoita ja lisäehtoja koskevista neuvotteluista) tuottajien edustajien kanssa".

55 Komissio lisäsi riidanalaisen päätöksen 438 perustelukappaleessa, että kunkin raakatupakkalajin (korkeinta) keskimyyntihintaa ja jokaisen raakatupakkalajin määrien jakamista koskevien jalostajien tekemien "salaisten" sopimusten osalta viimeksi mainittujen toiminta oli mennyt "asianomaisen lainsäädäntökehyksen puitteissa käytäviä julkisia neuvotteluja sekä tuottajien edustajien kanssa tehtäviä sopimuksia pidemmälle". Se myönsi kuitenkin, että "tuottajien edustajien ja jalostajien välisissä julkisissa neuvotteluissa [oli päätetty] ainakin jossain määrin niistä aineellisista puitteista (erityisesti yhteistoimintaa koskevien tilaisuuksien ja yhteisen kannan hyväksymisen osalta), joissa jalostajat [olivat saattaneet] kehittää paitsi julkisissa neuvotteluissa omaksumaansa yhteistä kantaa, myös (korkeinta) keskimyyntihintaa ja määriä koskevaa salaista strategiaansa".

56 Komissio päätti edellä 54 ja 55 kohdassa mainittujen seikkojen valossa alentaa jalostajille ja Deltafinalle määrättyjen sakkojen perusmäärää 40 prosenttia (riidanalaisen päätöksen 438 perustelukappale). Kantajalle asetetun sakon lopullinen määrä oli siten 3 240 000 euroa (riidanalaisen päätöksen 439 perustelukappale).

4. *Asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdassa säädetty sakon enimmäismäärä*

57 Riidanalaisen päätöksen 440–447 perustelukappaleessa komissio tarkasteli sitä, oliko siten määritettyjä perusmääriä tarpeen mukauttaa eri yrityksiä varten, jotta ne eivät ylittäisi asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdassa säädettyä rajaa, joka on 10 prosenttia liikevaihdosta.

58 Komissio totesi riidanalaisen päätöksen 441 perustelukappaleessa, että jos asianomaiset yritykset kuuluvat konserniin ja jos on todettu, että näiden yhtiöiden emoyhtiöillä on ollut ratkaiseva vaikutus viimeksi mainittuihin ja että kyseiset emoyhtiöt ovat näin ollen yhteisvastuussa tytäryhtiölleen määrättyjen sakkojen maksamisesta, edellä tarkoitetun enimmäismäärän määrittämisessä on otettava huomioon konsernin maailmanlaajuinen liikevaihto.

59 Huomautettuaan riidanalaisen päätöksen 442 perustelukappaleessa, että Dimon oli yhteisvastuussa kantajalle määrätyn sakon maksamisesta, komissio totesi kyseisen päätöksen 446 perustelukappaleessa, ettei mainitun sakon määrää voitu mukauttaa, koska Dimonin konsolidoitu liikevaihto oli 1 271 700 000 Yhdysvaltain dollaria (USD) vuonna 2003. Kantajalle ennen yhteistyötiedonannon soveltamista asetettujen sakkojen määrä jäi siten 3 240 000 euroon (riidanalaisen päätöksen 447 perustelukappale).

5. *Yhteistyötiedonannon soveltaminen*

60 Komissio tarkasteli riidanalaisen päätöksen 448–456 perustelukappaleessa yhteistyötiedonannon soveltamista jalostajien ja Deltafinan tapauksessa.

61 Se totesi ensiksi erityisesti, että viimeksi mainitut olivat pyytäneet ennen väitetiedoksiannon tiedoksisaamista, että yhteistyötiedonantoa sovellettaisiin niihin (riidanalaisen päätöksen 449 perustelukappale).

62 Se totesi toiseksi, että yhteistyötiedonannon D kohtaa voitiin soveltaa jalostajiin. Se huomautti, että vaikka sillä oli jo hallussaan suurin osa olennaisista todisteista, jotka osoittivat rikkomisen olemassaolon, viimeksi mainittujen sille toimittamat tiedot olivat auttaneet sitä rikkomisen selvittämisessä ja toteen näyttämisessä (riidanalaisen päätöksen 450 ja 451 perustelukappale).

63 Komissio katsoi kolmanneksi, että Taesille oli myönnettävä 40 prosentin alennus sakosta yhteistyötiedonannon D kohdan 2 alakohdan ensimmäisen ja toisen luetelmakohdan mukaisesti, koska se teki ”erityisen arvokasta” yhteistyötä varsinkin Deltafinan rikkomiseen osallistumisen suhteen menettelyn aikana ja koska se ei ollut missään vaiheessa kiistänyt väitetiedoksiannossa esitettyjä tosiseikkoja (riidanalaisen päätöksen 452 perustelukappale).

64 Komissio totesi neljänneksi, että vaikka Cetarsan ja WWTE:n toimittamat tiedot olivat merkittäviä, ne eivät olleet osoittautuneet sen tutkimusten kannalta yhtä hyödyllisiksi kuin Taesin toimittamat (riidanalaisen päätöksen 453 perustelukappale). Se lisäsi, että väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa Cetarsa ja WWTE olivat todenneet, että ”toisaalta (korkeimpia) keskimyyntihintoja koskeva jalostajien kartelli ja toisaalta erilaiset tuottajien ja jalostajien tekemät tuottajaryhmittymäkohtaista keskihintaa koskevat sopimukset olivat samanlaiset ja että näin ollen jalostajien ja tuottajien toiminnan mahdolliset kilpailua rajoittavat vaikutukset [neutralisoivat] toisensa”. Tämän jälkeen se huomautti, ettei tämä väite vastannut vallinnutta tilannetta. Nämä seikat huomioon ottaen komissio päätti alentaa näiden kahden jalostajan sakkoa 25 prosenttia yhteistyötiedonannon D kohdan 2 alakohdan ensimmäisen luetelmakohdan mukaisesti.

65 Komissio totesi viidenneksi kantajan osalta, että myös se oli toimittanut hyödyllisiä tietoja mutta että se oli kiistänyt tosiseikkoja väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa ”samalla tavoin kuin Cetarsa ja WWTE” (riidanalaisen päätöksen 454

perustelukappale). Komissio totesi myös, että kantaja oli kiistänyt jalostajien (korkeinta) myyntihintaa koskeneiden sopimusten olleen salaisia. Näiden seikkojen perusteella komissio alensi sen sakkoa 20 prosenttia.

66 Kuudenneksi komissio alensi Deltafinalle määrättyä sakkoa 10 prosenttia (riidanalaisen päätöksen 456 perustelukappale).

6. *Sakkojen lopullinen määrä*

67 Komissio vahvisti lopuksi asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdan perusteella riidanalaisen päätöksen adressaatteina oleville yrityksille ja yritysten yhteenliittymille määrättävien sakkojen määrät seuraavasti:

– Deltafina: 11 880 000 euroa;

– Cetarsa: 3 631 500 euroa;

– kantaja: 2 592 000 euroa;

– WWTE: 1 822 500 euroa;

– Taes: 108 000 euroa;

– ASAJA: 1 000 euroa;

– UPA: 1 000 euroa;

– COAG: 1 000 euroa;

– CCAE: 1 000 euroa (riidanalaisen päätöksen 458 perustelukappale).

68 Dimonin todettiin olevan yhteisvastuussa kantajalle määrätyn sakon maksamisesta ja SCC:n, SCTC:n ja TCLT:n yhteisvastuussa WWTE:lle määrätyn sakon maksamisesta (riidanalaisen päätöksen 458 perustelukappale ja 3 artikla).

Menettely ja asianosaisten vaatimukset

69 Kantaja nosti nyt käsiteltävän kanteen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon 22.1.2005 toimittamallaan kannekirjelmällä.

70 Edellisenä päivänä SCC, SCTC ja TCLT olivat nostaneet kanteen riidanalaisen päätöksen kumoamiseksi (asia T-24/05), ja WWTE oli nostanut kanteen sille kyseisellä päätöksellä määrätyn sakon määrän alentamiseksi (asia T-37/05).

71 Dimon nosti 28.1.2005 kanteen, jossa se vaati riidanalaisen päätöksen kumoamista osittain tai toissijaisesti sille tässä päätöksessä määrätyn sakon määrän alentamista (asia T-41/05).

72 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon 17.8.2005 toimittamallaan kirjeellä kantaja vaati nyt käsiteltävän asian yhdistämistä asioihin T-24/05, T-37/05 ja T-41/05.

73 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon 7.9.2005 toimittamallaan kirjeellä komissio ilmoitti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle katsovansa, ettei menettelyn tehokkuutta voitu huomattavasti parantaa yhdistämällä mainitut neljä asiaa ja että se antaisi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen päättää, oliko yhdistämistä koskeva vaatimus aiheellista hyväksyä vai ei.

74 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei hyväksynyt yhdistämistä koskevaa vaatimusta.

75 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin (neljäs jaosto) päätti esittelevän tuomarin kertomuksen perusteella aloittaa suullisen käsittelyn ja pyysi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 64 artiklan mukaisena prosessinjohtotoimena asianosaisia vastaamaan tiettyihin kysymyksiin. Asianosaiset vastasivat näihin pyyntöihin asetetussa määräajassa.

76 Asianosaisten lausumat ja vastaukset ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kysymyksiin kuultiin 9.9.2009 pidetyssä istunnossa.

77 Kantaja vaatii, että unionin yleinen tuomioistuin

– kumoaa osittain riidanalaisen päätöksen 3 artiklan

– alentaa sille määrätyn sakon määrää

– velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

78 Komissio vaatii, että unionin yleinen tuomioistuin

– hylkää kanteen

– velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Oikeudellinen arviointi

79 Kantaja vetoaa kanteensa tueksi neljään perusteeseen:

– ensimmäinen koskee asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdan virheellistä soveltamista sekä suhteellisuusperiaatteen ja yhdenvertaisen kohtelun periaatteen loukkaamista ja perustelujen puutteellisuutta

– toinen yhdenvertaisen kohtelun periaatteen loukkaamista

– kolmas luottamuksensuojan periaatteen loukkaamista

– neljäs yhteistyötiedonannon rikkomista ja suhteellisuusperiaatteen sekä luottamuksensuojan ja yhdenvertaisen kohtelun periaatteiden loukkaamista.

80 Ensimmäiseen kanneperusteeseen on vedottu riidanalaisen päätöksen osittaista kumoamista koskevien vaatimusten tueksi. Kolmella muulla kanneperusteella tuetaan kyseisen päätöksen muuttamista koskevia vaatimuksia.

A *Ensimmäinen kanneperuste, joka koskee asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdan virheellistä soveltamista sekä suhteellisuusperiaatteen ja yhdenvertaisen kohtelun periaatteen loukkaamista ja perustelujen puutteellisuutta*

81 Ensimmäisessä kanneperusteessa on kolme osaa. Kaksi ensimmäistä koskevat kumpikin asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdan rikkomista ja suhteellisuusperiaatteen loukkaamista, mutta toinen on esitetty toissijaisesti ensimmäiseen nähden. Vastausvaiheeseen liittyvä kolmas osa koskee yhdenvertaisen kohtelun periaatteen loukkaamista ja perustelujen puutteellisuutta. Kolmas osa tutkitaan ennen toista.

1. *Ensimmäinen osa, joka koskee asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdan rikkomista ja suhteellisuusperiaatteen loukkaamista sakon maksamista koskevan yhteisvastuun olemassaolon yhteydessä*

a) Asianosaisten lausumat

82 Kantaja väittää, että komissio on virheellisesti pitänyt Dimonia yhteisvastuullisena rikkomisesta ja ettei sillä näin ollen ollut oikeutta käyttää Dimonin konsolidoitua liikevaihtoa asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun 10 prosentin liikevaihtorajan soveltamisen perusteena. Kantajan mukaan sen riidanalaisen päätöksen tekoa edeltävän tilikauden liikevaihto oli 8 163 815 euroa, ja se katsoo, että sille määrätty sakko on siten huomattavasti suurempi kuin kyseinen enimmäismäärä.

83 Väitteidensä tueksi kantaja ensiksikin toteaa, että tosiseikat, joihin komissio on vedonnut katsoakseen Dimonin olevan vastuussa, ovat merkityksettömiä ja ettei voida katsoa osoitetuksi, että Dimon olisi vaikuttanut ratkaisevasti sen osallistumiseen kyseisiin kilpailua rajoittaviin menettelytapoihin.

84 Huomautettuaan, että sillä oli ”oma paikallinen johto”, kantaja vetoaa tässä yhteydessä ensiksi seuraaviin tekijöihin, jotka sen mukaan osoittavat, että se harjoitti raakatupakan ostotoimintaa täysin itsenäisesti:

– mikään Dimon-konsernin yhtiö ei määrännyt kyseisestä toiminnasta suoraan tai välillisesti

– kun Intabex hankki sen, se teki pääjohtajansa B:n kanssa ”johtamissopimuksen” (jäljempänä johtamissopimus), jolla B:lle delegoitiin ”kokonaisuudessaan ja yksinomaan” yhtiön johtovalta ja tarkemmin sanottuna ostoja koskeva suunnittelu- ja hallinnointivalta (mukaan lukien vuotuisten talousarvioiden laadinta ja sopimusten tekeminen tuottajaryhmittymien kanssa)

– sen hallitus ei ole koskaan ottanut käyttöön sisäisiä menettelyjä tai järjestelmiä, joita B:n olisi pitänyt noudattaa, eikä johtamissopimuksen perusteella voida katsoa, että B:n toiminta olisi edellyttänyt hallituksen etukäteishyväksyntää tai jälkeenpäin tapahtuvaa ratifiointia

– yhdelläkään sen hallituksen tai henkilöstön jäsenellä B:tä lukuun ottamatta ei ollut valtaa osallistua raakatupakan ostosopimusten hallinnointiin, neuvotteluihin tai tekemiseen eikä puuttua tuottajien kanssa muodostettuihin sopimussuhteisiin

– hankittuaan sen Intabex säilytti B:n kantajan hallituksen puheenjohtajan toimessa ja nimitti hallitukseen kolme muuta jäsentä, joista kaksi (T. ja G.) oli Intabex-konsernista ja kolmas oli ”itsenäinen ammatinharjoittaja”

– johdosta ja ostojen hallinnoinnista vastannut B:n vanha ryhmä säilytettiin sen jälkeen, kun Intabex oli hankkinut yhtiön

– yksikään sen hallituksen jäsen ei ollut samanaikaisesti Intabexin tai Dimonin hallituksen tai johtoelinten jäsen eikä viimeksi mainittujen yhtiöiden työntekijä

– se ei kuullut Dimonia eikä mitään muutakaan Dimon-konsernin yhtiötä ostopolitiikastaan tai kyseisistä kilpailua rajoittavista menettelytavoista

– se ei saanut kyseisiin menettelytapoihin osallistumista koskevia ohjeita Dimonilta eikä miltään muulta Dimon-konsernin yhtiöltä

– komission asiakirja-aineistoon ei sisälly mitään todistetta Dimonin tai muun Dimon-konserniin kuuluvan yhtiön suorasta osallistumisesta rikkomiseen.

85 Toiseksi kantaja kiistää toimittaneensa Dimonille riidanalaisen päätöksen 379 perustelukappaleessa mainittuja ”toimintakertomuksia” ja ”kenttäraportteja”. Se väittää, ettei komissiolla ole mitään todistetta kyseisten raporttien toimittamisesta sen hallituksen tai sen johtoelinten ulkopuolisille henkilöille. Se täsmentää, että kyseiset raportit oli järjestelmällisesti käännetty englanniksi, jotta helpotettaisiin T:n tehtävien suorittamista. T. ei osannut espanjaa, ja hän työskenteli vuonna 1998 Dimon International Services Ltd.:ssä, joka oli Dimon-konsernin Yhdistyneeseen kuningaskuntaan sijoittautunut operationaalisia palveluja tarjoava yhtiö. Kantaja toteaa lisäksi, ettei T. lähettänyt kyseisiä raportteja yhtiön toimipaikkaan sen hallituksen jäsenen ominaisuudessa vaan ainoastaan sen vuoksi, että hän työskenteli siellä ja vastaanotti siellä kaiken kantajalta peräisin olevan kirjeenvaihdon.

86 Kolmanneksi kantaja väittää, ettei mikään riidanalaisen päätöksen 379 perustelukappaleessa mainittu kirje ollut myöskään osoitettu Dimonille. Se kävi kirjeenvaihtoa toisaalta T:n kanssa, joka oli sen hallituksen jäsen, ja toisaalta S:n kanssa, joka oli vuodesta 2000 työskennellyt Euroopan toiminnan koordinaattorina Dimon International Services -yhtiössä. Se toteaa lisäksi, ettei suurin osa kyseisistä kirjeistä liittynyt millään tavoin sen raakatupakan ostopolitiikkaan tai moitittuihin käytäntöihin. Se täsmentää, että S:lle 30.10.2000 ja 9.5.2001 lähettämissään sähköpostiviesteissä B.

ainoastaan ilmoittaa S:lle epämääräisesti ja yleisesti joistakin yleisistä ja notorisista seikoista, toisin sanoen toisaalta jalostajien välisten kollektiivisten hintaneuvottelujen olemassaolosta ja toisaalta tuottajaryhmittymistä ja maatalousalan etujärjestöistä. B:n 14.12.1998 lähettämä telekopio lähetettiin Dimon International Inc. -yhtiölle eikä Dimonille, ja se koski ainoastaan kysymyksiä, jotka liittyivät kantajan Deltafinan kanssa ennen Dimon-konserniin liittymistä tekemään jalostettua tupakkaa koskevaan myyntisopimukseen.

87 Kantaja kiistää vastauksessaan komission T:lle ja S:lle osoittaman roolin ja heille osoittamat tehtävät vedoten seuraaviin seikkoihin:

– mikään seikka asiakirja-aineistossa ei osoita, että T. olisi toimittanut Dimonille kantajan hallituksen jäsenen ominaisuudessa saamansa tiedot tai että hän olisi valvonut kantajan ostopolitiikkaa tiedottaakseen siitä Dimonille

– T:llä ei ollut Dimon-konsernissa tärkeitä tehtäviä, eikä hän vastannut kantajan toiminnan sisällyttämisestä Dimon-konserniin

– T:n jäsenyys Dimon International Services -yhtiön hallituksessa päättyi elokuussa 1998 Dimonin ja T:n perheen välisen kiistan johdosta

– T. on ollut Dimon-konsernin muiden – ”hyvin merkityksettömien” – yhtiöiden hallituksen jäsen ainoastaan tilapäisesti

– ajankohtana, jolloin S. sai ainoat riidanalaisia rajoittavia menettelytapoja koskevat kaksi kirjettä, hän oli Dimon International Services -yhtiön työntekijä eikä kuulunut Dimon-konsernin minkään yhtiön hallitukseen

– S. ei ole koskaan hoitanut kantajan raakatupakan ostopolitiikkaan liittyviä tehtäviä, eikä hän ole koskaan ollut Dimonin työntekijä eikä sen hallituksen jäsen.

88 Toiseksi kantaja väittää, että komission riidanalaisen päätöksen 371–374 perustelukappaleessa tarkoittamasta oikeuskäytännöstä ja erityisesti edellä 29 kohdassa mainitussa asiassa Stora Kopparbergs Bergslags vastaan komissio annetun tuomion 28 ja 29 kohdasta käy selvästi ilmi, ettei se, että emoyhtiö omistaa täysin tytäryhtiönsä, yksin riitä tueksi oletukselle, jonka mukaan se vaikuttaa ratkaisevasti tytäryhtiöönsä. Jotta emoyhtiön voidaan katsoa olevan vastuussa tytäryhtiönsä kilpailusääntöjen rikkomista merkitsevästä toiminnasta, edellytetään muitakin, osallistumisasteeseen liittyviä tekijöitä, erityisesti kun – kuten nyt käsiteltävässä asiassa – asianomaiset yhtiöt ovat hallinnollisen menettelyn aikana vastustaneet tämän oletuksen soveltamista.

89 Kantaja väittää, ettei nyt käsiteltävässä asiassa ole sellaisia tekijöitä. Tarkemmin sanottuna se korostaa sitä, ettei Dimon määrännyt sen raakatupakan ostopolitiikasta ja ettei ole näytetty toteen, että Dimon olisi osallistunut suoraan rikkomiseen tai neuvonut sitä rikkomaan kilpailusääntöjä. Sen mukaan sitä, että emoyhtiö on saanut yksittäisiä ja epätäsmällisiä tietoja tietyistä tytäryhtiönsä kilpailua rajoittavista menettelytavoista, ei ole koskaan katsottu ”itsessään ja yksinään” riittäväksi perusteeksi pitää emoyhtiötä vastuullisena tytäryhtiönsä kilpailusääntöjen rikkomista merkitsevästä toiminnasta. Oikeuskäytännön mukaan emoyhtiön on täytynyt olla jatkuvasti tietoinen kartellin toiminnasta ja sen on täytynyt siten voida tuntea hyvin yksityiskohtaisesti tytäryhtiönsä kilpailua rajoittavat menettelytavat. Kantajan mukaan se ei koskaan antanut Dimonille tietoja ostopolitiikastaan ja vielä vähemmän moitituista käytännöistä.

90 Komission mukaan ensimmäisen kanneperusteen ensimmäinen osa on hylättävä perusteettomana.

91 Komissio esittää ensin näkökohtia, jotka koskevat yrityksen käsitettä kilpailuoikeudessa sekä ehtoja, joiden mukaisesti emoyhtiön voidaan katsoa olevan vastuussa tytäryhtiönsä kilpailusääntöjen vastaisesta toiminnasta. Näistä ehdoista se toteaa viittaamalla edellä 29 kohdassa mainittuun asiassa AEG-Telefunken vastaan komissio annettuun tuomioon, että sen lisäksi, että emoyhtiön on kyettävä käyttämään ratkaisevaa vaikutusvaltaa tytäryhtiönsä toimintaan, sen on täytynyt tosiasiallisesti myös käyttää tätä valtaa.

92 Edellä 91 kohdassa mainitun toisen ehdon osalta komissio kiistää, että emoyhtiön olisi täytynyt neuvoa tytäryhtiötään rikkomaan EY 81 artiklaa. Komissio toteaa, että kun oikeuskäytännössä määritellään tämä edellytys, siinä viitataan jatkuvasti siihen, ettei tytäryhtiö päätä itsenäisesti markkinatoiminnastaan, eikä siinä edellytetä erityistä yhteyttä kilpailusääntöjen vastaiseen toimintaan.

93 Komissio väittää, että se, että emoyhtiö on edustettuna tytäryhtiön hallituksessa, on yksi todiste, joka saattaa osoittaa, että valtaa määrätä tytäryhtiön politiikasta on tosiasiallisesti käytetty. Komissio lisää, että tytäryhtiö on todennäköisesti vähemmän itsenäinen, kun se toimii emoyhtiön kanssa samoilla markkinoilla tai emoyhtiön markkinoihin läheisesti liittyvillä markkinoilla. Näiden yleisten tekijöiden lisäksi tietyt erityiset tekijät voivat edesauttaa sen osoittamista, että emoyhtiö osallistuu tytäryhtiönsä kaupalliseen politiikkaan tai että se on ottanut käyttöön mekanismeja, joiden avulla se voi valvoa tytäryhtiönsä toimintaa.

94 Komissio lisää, että oikeuskäytännössä on katsottu, että kun emoyhtiö omistaa tytäryhtiönsä kokonaan, emoyhtiön oletetaan käyttävän mahdollisuuttaan vaikuttaa tytäryhtiönsä toimintaan. Emoyhtiö voi kumota tämän olettaman esittämällä todisteita, jotka osoittavat, että todellisuudessa kyseinen tytäryhtiö toimii markkinoilla itsenäisesti.

95 Toiseksi komissio palauttaa mieleen syyt, joiden vuoksi se on riidanalaisessa päätöksessä pitänyt Dimonia vastuullisena kantajan tekemästä rikkomisesta.

96 Ensiksikin komissio toteaa, että vuoden 1997 jälkipuoliskosta alkaen Dimon omisti Intabexin välityksellä kantajan kokonaan, joten sen voitiin katsoa käyttävän tosiasiallisesti ratkaisevaa vaikutusvaltaa kantajan toiminnassa.

97 Toiseksi komissio väittää, että sen asiakirja-aineistossa on muita seikkoja, jotka vahvistavat tämän oletuksen. Komissio huomauttaa tässä yhteydessä ensiksi, että tupakan osto ja myynti ovat olennainen osa Dimon-konsernin toimintaa, että Dimon on ostanut vuodesta 1999 alkaen suuren osan kantajan jalostetusta tupakasta ja että Dimon on tehnyt Cetarsan ja Deltafinan kanssa useita sopimuksia, jotka koskevat kantajan harjoittamaa alihankintaa ja tupakan myyntiä. Tämän jälkeen komissio toteaa, että kantaja laati ”toimintakertomuksia” ja ”kenttäraportteja”, joissa kuvailtiin yksityiskohtaisesti sen toimintaa ja erityisesti jalostajien välisiä sopimuksia sekä kollektiivisia neuvotteluja tuottajien kanssa. Se korostaa sitä, että kantajan ja muiden Dimon-konsernin yhtiöiden hallituksen jäsenenä ja näin ollen Dimonin puolesta toimivana T. sai näistä kertomuksista jäljennökset. Lopuksi komissio viittaa riidanalaisen päätöksen 379 perustelukappaleessa mainittuihin kirjeisiin ja toteaa, että osa niistä liittyi kyseisiin kilpailua rajoittaviin menettelytapoihin ja oli osoitettu T:lle tai S:lle, jotka toimivat Dimonin nimissä, ja osa koski Dimonin Cetarsan ja Deltafinan kanssa tekemiä tupakan jalostus- tai myyntisopimuksia.

98 Kolmanneksi komissio esittää, että väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa kantaja ja Dimon eivät kumpikaan ole kyenneet kumoamaan edellä 94 kohdassa tarkoitettua olettamusta. Se katsoo, että se, että kantajalla on oma paikallinen johto, ei itsessään riitä osoittamaan sen toimineen itsenäisesti. Lisäksi komissio huomautti,

että johtamissopimuksen mukaan B:n on noudatettava kantajan hallituksen määräämiä ”järjestelmiä” ja ”menettelyjä”.

b) Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

99 On aiheellista muistuttaa, että kilpailuoikeus koskee yritysten toimintaa (yhdistetyt asiat C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ja C-219/00 P, Aalborg Portland ym. v. komissio, tuomio 7.1.2004, Kok., s. I-123, 59 kohta) ja että yrityksen käsitteellä tarkoitetaan jokaista yksikköä, joka harjoittaa taloudellista toimintaa, riippumatta yksikön oikeudellisesta muodosta tai rahoitustavasta (yhdistetyt asiat C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P-C 208/02 P ja C-213/02 P, Dansk Rørindustri ym. v. komissio, tuomio 28.6.2005, Kok., s. I-5425, 112 kohta).

100 Oikeuskäytännössä on myös täsmennetty, että yrityksen käsitteellä on tässä samassa asiayhteydessä katsottava tarkoitettavan taloudellista kokonaisuutta, vaikka oikeudellisesti tämän taloudellisen kokonaisuuden muodostaakin useampi kuin yksi luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö (asia C-217/05, Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio, tuomio 14.12.2006, Kok., s. I-11987, 40 kohta ja asia T-325/01, DaimlerChrysler v. komissio, tuomio 15.9.2005, Kok., s. II-3319, 85 kohta).

101 Kun tällainen taloudellinen yksikkö rikkoo kilpailusääntöjä, sen asiana on yksilöllisen vastuun periaatteen mukaisesti vastata kyseisestä rikkomisesta (ks. vastaavasti asia C-49/92 P, komissio v. Anic Partecipazioni, tuomio 8.7.1999, Kok., s. I-4125, 145 kohta; asia C-279/98 P, Cascades v. komissio, tuomio 16.11.2000, Kok., s. I-9693, 78 kohta ja asia C-280/06, ETI ym., tuomio 11.12.2007, Kok., s. I-10893, 39 kohta).

102 Siitä, millä edellytyksillä oikeushenkilölle, joka ei ole kilpailuoikeuden rikkoja, voidaan kuitenkin määrätä seuraamuksia, vakiintuneesta oikeuskäytännöstä käy ilmi, että emoyhtiön voidaan katsoa olevan vastuussa tytäryhtiön menettelystä erityisesti silloin, kun siitä huolimatta, että tytäryhtiö on erillinen oikeushenkilö, kyseinen tytäryhtiö ei päätä itsenäisesti markkinakäyttäytymisestään vaan noudattaa olennaisilta osin emoyhtiön sille antamia ohjeita (edellä 29 kohdassa mainittu asia Cour Imperial Chemical Industries v. komissio, tuomion 132 ja 133 kohta; asia 52/69, Geigy v. komissio, tuomio 14.7.1972, Kok., s. 787, 44 kohta ja asia 6/72, Europemballage ja Continental Can v. komissio, tuomio 21.2.1973, Kok., s. 215, Kok. Ep. II, s. 89, 15 kohta) erityisesti näitä kahta oikeussubjektia yhdistävien taloudellisten, organisatoristen ja oikeudellisten suhteiden vuoksi (ks. vastaavasti edellä 99 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Dansk Rørindustri ym. v. komissio, tuomion 117 kohta ja edellä 101 kohdassa mainittu asia ETI ym., tuomion 49 kohta).

103 Tällaisessa tapauksessa emoyhtiö ja tytäryhtiö kuuluvat nimittäin samaan taloudelliseen kokonaisuuteen ja muodostavat näin ollen yhden ainoan edellä 99 ja 100 kohdassa mainitussa oikeuskäytännössä tarkoitetun yrityksen. Kyse ei siis ole yllytyksestä rikkomiseen emoyhtiön ja sen tytäryhtiön välillä eikä varsinkaan edellisen syyllistymisestä kyseiseen rikkomiseen vaan siitä, että ne muodostavat yhden ainoan yrityksen EY 81 artiklassa tarkoitetussa merkityksessä, mikä antaa komissiolle toimivallan osoittaa emoyhtiölle päätös, jossa määrätään sakkoja (asia T-112/05, Akzo Nobel ym. v. komissio, tuomio 12.12.2007, Kok., s. II-5049, 58 kohta).

104 Oikeuskäytännöstä ilmenee myös, ettei komissio voi tyytyä toteamaan, että emoyhtiö kykenee käyttämään ratkaisevaa vaikutusvaltaa tytäryhtiönsä toimintaan, vaan sen on myös tarkastettava, onko tätä vaikutusvaltaa tosiasiallisesti käytetty (ks. vastaavasti edellä 29 kohdassa mainitut asia Imperial Chemical Industries v. komissio, tuomion 137 kohta ja asia AEG-Telefunken v. komissio, tuomion 50 kohta).

105 Erityistapauksessa, jossa emoyhtiö omistaa täysin tytäryhtiönsä, joka on rikkonut kilpailusääntöjä, yhtäältä kyseisellä emoyhtiöllä voi olla ratkaiseva vaikutus tämän tytäryhtiön käyttäytymiseen (ks. vastaavasti edellä 29 kohdassa mainittu asia Imperial

Chemical Industries v. komissio, tuomion 136 ja 137 kohta) ja toisaalta on olemassa kumottavissa oleva olettama, jonka mukaan kyseinen emoyhtiö todella käyttää ratkaisevaa vaikutusvaltaa tytäryhtiönsä käyttäytymiseen (ks. vastaavasti edellä 29 kohdassa mainitut asia AEG-Telefunken v. komissio, tuomion 50 kohta ja PVC II -tapaus, tuomion 961 ja 984 kohta).

106 Tällaisessa tilanteessa riittää, että komissio osoittaa emoyhtiön omistavan tytäryhtiön kokonaan voidakseen olettaa, että emoyhtiö käyttää ratkaisevaa vaikutusvaltaa kyseisen tytäryhtiön liiketoimintapolitiikkaan. Komissio voi sitten katsoa, että emoyhtiö on yhteisvastuussa tytäryhtiölleen määrätyn sakon maksamisesta, paitsi jos tämä emoyhtiö, jolle kuuluu tämän olettaman kumoaminen, näyttää riittävällä tavalla toteen, että sen tytäryhtiö käyttäytyy itsenäisesti markkinoilla (ks. vastaavasti edellä 29 kohdassa mainittu asia Stora Kopparbergs Bergslags v. komissio, tuomion 29 kohta).

107 Vaikka yhteisöjen tuomioistuin mainitsi edellä 29 kohdassa mainitussa asiassa Stora Kopparbergs Bergslags vastaan komissio antamansa tuomion 28 ja 29 kohdassa sen ohella, että emoyhtiöllä on täysi määräämisvalta tytäryhtiössään, muita seikkoja, joihin kuuluu esimerkiksi se, että emoyhtiön vaikutusta tytäryhtiönsä liiketoimintapolitiikkaan ei kiistetä ja että kahdella yhtiöllä on yhteinen edustus hallinnollisessa menettelyssä, yhteisöjen tuomioistuin mainitsi nämä seikat yksinomaan tarkoituksenaan esittää kaikki seikat, joihin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin oli perustanut päättelynsä, eikä asettaakseen edellä 129 kohdassa mainitun olettaman soveltamisen edellytykseksi muiden todisteiden esittämistä emoyhtiön tosiasiallisesti käyttämästä vaikutusvallasta (asia T-69/04, Schunk ja Schunk Kohlenstoff-Technik v. komissio, tuomio 8.10.2008, Kok., s. II-2567, 57 kohta).

108 Lopuksi on täsmennettävä, että olettama, joka johdetaan siitä, että yhtiöpääoma on kokonaan emoyhtiön omistuksessa, on sovellettavissa paitsi tapauksissa, joissa emoyhtiön ja tytäryhtiön välillä on suora yhteys, myös nyt käsiteltävän kaltaisissa tapauksissa, joissa tämä yhteys on välillinen ja muodostuu niiden väliin sijoittuvan tytäryhtiön avulla.

109 Lisäksi on muistutettava, että komissio voi määrätä asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdan nojalla EY 81 artiklan 1 kohtaa rikkoneille yrityksille sakon, joka on enintään 10 prosenttia kunkin rikkomukseen osallisen yrityksen edellisen tilikauden liikevaihdosta. Samaan määrään viitattiin myös asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdassa.

110 Näissä säännöksissä mainittu liikevaihto koskee asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohtaa koskevan vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan asianomaisen yrityksen kokonaisliikevaihtoa (yhdistetyt asiat 100/80-103/80, Musique Diffusion française ym. v. komissio, tuomio 7.6.1983, Kok., s. 1825, Kok. Ep. VII, s. 133, 119 kohta; yhdistetyt asiat T-236/01, T-239/01, T-244/01-T-246/01, T-251/01 ja T-252/01, Tokai Carbon ym. v. komissio, tuomio 29.4.2004, Kok., s. II-1181, 367 kohta ja yhdistetyt asiat T-67/00, T-68/00, T-71/00 ja T-78/00, JFE Engineering ym. v. komissio, tuomio 8.7.2004, Kok., s. II-2501, 533 kohta) eli sen yrityksen kokonaisliikevaihtoa, jonka syyksi rikkominen on luettu ja jonka on tämän vuoksi todettu vastaavan siitä (asia T-31/99, ABB Asea Brown Boveri v. komissio, tuomio 20.3.2002, Kok., s. II-1881, 181 kohta ja asia T-304/02, Hoek Loos v. komissio, tuomio 4.7.2006, Kok., s. II-1887, 116 kohta).

111 Asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdassa mainitun ”edellisen tilikauden” käsitteen on katsottava tarkoittavan komission päätöksen tekemistä edeltänyttä tilikautta lukuun ottamatta erityistilanteita, joissa viimeksi mainitun tilikauden liikevaihto ei anna mitään hyödyllistä tietoa kyseessä olevan yrityksen tosiasiallisesta taloudellisesta tilanteesta eikä sille määrättävän sakon asianmukaisesta tasosta (ks. vastaavasti asia C-76/06 P, Britannia Alloys & Chemicals v. komissio, tuomio 7.6.2007, Kok., s. I-4405, 25, 29 ja 30 kohta), mistä ei ole kyse nyt käsiteltävässä asiassa.

112 Edellä esitetystä seuraa, että tämän osan yhteydessä herää kysymys, oliko komissiolla perustelut katsoa nyt käsiteltävässä asiassa, että asianomainen yritys muodostui kantajasta ja sen konsernin, johon se kuuluu, johdossa olevasta yhtiöstä, toisin sanoen

Dimonista. Mikäli vastaus tähän kysymykseen on myöntävä, edellä 109–111 kohdassa mainittujen periaatteiden nojalla on pääteltävä, että komissio on riidanalaisen päätöksen 442 ja 446 perustelukappaleessa perustellusti käyttänyt Dimonin vuoden 2003 konsolidoitua liikevaihtoa edellä tarkoitetun 10 prosentin liikevaihtorajan soveltamisen perusteena.

113 Mainitun kysymyksen tarkastelemiseksi on ensin määritettävä, mitä arviointiperusteita komissio on käyttänyt riidanalaisessa päätöksessä katsoakseen, että emoyhtiö on vastuussa kilpailuoikeuden rikkomisesta, johon sen tytäryhtiö on syyllistynyt, sekä näiden perusteiden yhteensoveltuvuus oikeuskäytännössä aiheesta esitettyihin periaatteisiin, ja tämän jälkeen on tarkistettava, onko komissio soveltanut näitä arviointiperusteita oikein päätellessään, että kantaja ja Dimon muodostavat yhden ainoan taloudellisen yksikön.

Arviointiperusteet, joita komissio on käyttänyt riidanalaisessa päätöksessä katsoakseen, että emoyhtiö on vastuussa kilpailusääntöjen rikkomisesta, johon sen tytäryhtiö on syyllistynyt

114 Riidanalaisesta päätöksestä käy ilmi, että kun komissio katsoi emoyhtiön olevan vastuussa sen tytäryhtiön tekemästä kilpailusääntöjen rikkomisesta, osoitti tämän jälkeen riidanalaisen päätöksen emoyhtiölle ja tytäryhtiölle ja totesi emoyhtiön olevan yhteisvastuussa kyseiselle tytäryhtiölle määrätyn sakon maksamisesta, se noudatti seuraavaksi kuvattua päättelyä.

115 Komissio käytti lähtökohtana sitä, että tällainen syyksi lukeminen on mahdollista, kun emoyhtiö ja tytäryhtiö kuuluvat samaan taloudelliseen kokonaisuuteen ja muodostavat näin ollen yhden ainoan EY 81 artiklassa tarkoitetun yrityksen (ks. riidanalaisen päätöksen 374 perustelukappale).

116 Keskeinen tekijä, jolla komissio perusteli väitettään, jonka mukaan emoyhtiön ja tytäryhtiön tapaus on tällainen, on se, ettei viimeksi mainittu ole markkinatoiminnassaan itsenäinen (ks. riidanalaisen päätöksen 371 perustelukappale) ja että tämä itsenäisyyden puuttuminen on seurausta siitä, että emoyhtiö käyttää ”ratkaisevaa vaikutusvaltaa” tytäryhtiönsä toimintaan (ks. riidanalaisen päätöksen 18, 372, 373, 378, 380, 381, 383, 391, 392, 397, 399, 400, 422 ja 441 perustelukappale).

117 Komissio katsoi, ettei se voinut vain todeta, että emoyhtiöllä oli mahdollisuus käyttää ratkaisevaa vaikutusvaltaa tytäryhtiönsä toiminnassa, vaan sen tehtävänä oli osoittaa, että tätä vaikutusvaltaa tosiasiallisesti käytettiin (ks. mm. riidanalaisen päätöksen 18, 376, 384, 391, 392, 397, 399 ja 400 perustelukappale).

118 Näin ollen etenkin riidanalaisen päätöksen 384 perustelukappaleesta käy ilmi, että komissio katsoi, ettei Sepin voitu katsoa olevan vastuussa Cetarsan, jonka osakepääomasta se kuitenkin omisti lähes 80 prosenttia, kilpailusääntöjen rikkomisesta, koska komission asiakirja-aineistossa mikään ei osoittanut, ettei Cetarsa määritellyt itsenäisesti toimintaansa markkinoilla.

119 Samalla tavoin riidanalaisen päätöksen 18 perustelukappaleesta käy ilmi, ettei komissio katsonut Universalin tai sen kokonaan omistaman tytäryhtiön, Universal Leafin, olevan vastuussa viimeksi mainitun 90-prosenttisesti omistaman tytäryhtiön Taesin kilpailusääntöjen rikkomisesta, koska sillä ei ollut riittävää selvitystä siitä, että ne käyttivät tosiasiallisesti ratkaisevaa vaikutusvaltaa Taesiin.

120 Komissio päätti soveltaa WWTE:n emoyhtiöiden tapauksessa näitä samoja periaatteita vuoden 1998 toukokuuta edeltäneen jakson osalta. Näin ollen aluksi komissio pyrki osoittamaan, että näillä emoyhtiöillä oli WWTE:ssä yhdessä määräysvalta sen

pääjohtajan ja kahden hänen perheenjäsenensä kanssa, ja komissio antoi näin ymmärtää, että kantajat kykenivät käyttämään ratkaisevaa vaikutusvaltaa kyseisen yhtiön toimintaan (ks. riidanalaisen päätöksen 388–391 perustelukappale). Seuraavassa vaiheessa komissio pyrki osoittamaan, että mainitut emoyhtiöt käyttivät tosiasiallisesti ratkaisevaa vaikutusvaltaa WWTE:n toiminnassa, käyttäen perusteena joukkoa riidanalaisen päätöksen 391 perustelukappaleessa mainittuja seikkoja (ks. riidanalaisen päätöksen 391, 392 ja 400 perustelukappale).

121 Lisäksi komissio totesi, että siinä erityisessä tapauksessa, jossa emoyhtiö omistaa tytäryhtiönsä kokonaan, oikeuskäytännön mukaan voitiin olettaa, että emoyhtiö käytti tosiasiallisesti ratkaisevaa vaikutusvaltaa tytäryhtiönsä toimintaan (ks. riidanalaisen päätöksen 372 perustelukappale).

122 Katsoakseen käsiteltävässä asiassa, että tällaisessa tilanteessa olevat emoyhtiöt ovat vastuussa tytäryhtiöidensä kilpailusääntöjen rikkomisesta, komissio kuitenkin päätti olla käyttämättä tätä olettamaa ja käyttää perusteena myös tosiseikkoja, joilla se pyrki osoittamaan, että emoyhtiöt käyttivät tosiasiallisesti ratkaisevaa vaikutusvaltaa tytäryhtiöihinsä, ja näin ollen tukemaan kyseistä olettamaa (ks. mm. riidanalaisen päätöksen 372, 375, 376 ja 378 perustelukappale).

123 Näin ollen riidanalaisen päätöksen 18 perustelukappaleesta käy nimenomaisesti ilmi, ettei komissio katsonut Deltafinan ylimmän portaan emoyhtiön ja välissä olevan emoyhtiön eli Universalin ja Universal Leafin olevan vastuussa tytäryhtiönsä kilpailusääntöjen vastaisesta toiminnasta siitä huolimatta, että Deltafina oli kokonaan niiden määräysvallassa, koska sillä ei ollut riittävää selvitystä siitä, että ne käyttivät tosiasiallisesti ratkaisevaa vaikutusvaltaa tässä tytäryhtiössään. Riidanalaisen päätöksen 376 perustelukappale on käsitettävä samalla tavalla, vaikka sen sanamuoto ei ole täysin yksiselitteinen. Vaikka komissio toteaa kyseisessä perustelukappaleessa, ettei sen asiakirja-aineistossa ole ”mitään viitteitä Universalin –– ja Universal Leafin aineellisesta osallistumisesta [riidanalaisessa päätöksessä] tarkasteltuihin tekoihin”, on

todettava, että kun tätä toteamusta luetaan yhdessä riidanalaisen päätöksen 18 perustelukappaleen kanssa ja kun se sijoitetaan tämän perustelukappaleen asiayhteyteen, sitä ei kuitenkaan voida tulkita niin, että se merkitsee, että syy, jonka vuoksi komissio ei katsonut näiden kahden emoyhtiön olevan vastuussa, on se, etteivät ne olleet osallisia kilpailusääntöjen rikkomiseen.

124 Samalla tavoin riidanalaisen päätöksen 18 perustelukappaleesta käy yhtä nimenomaisesti ilmi, että syy siihen, ettei komissio katsonut Intabexin olevan vastuussa kantajan kilpailusääntöjen vastaisesta toiminnasta, vaikka kantaja oli kokonaan sen määräysvallassa, oli se, ettei ollut riittävää näyttöä siitä, että ensin mainittu käytti ratkaisevaa vaikutusvaltaa jälkimmäiseen, sen takia, että sen osuus viimeksi mainitussa on puhtaasti rahoituksellinen (ks. myös riidanalaisen päätöksen 376 perustelukappale).

125 Sen sijaan juuri se, että tällaista näyttöä väitettiin olevan WWTE:n emoyhtiöiden tapauksessa toukokuun 1998 jälkeiseltä ajanjaksolta, minkä lisäksi kyseiset emoyhtiöt omistivat WWTE:n koko osakepääoman – muutaman kuukauden aikana lähes koko osakekannan – sai komission katsomaan, että nämä emoyhtiöt olivat vastuussa rikkomisesta (ks. erityisesti riidanalaisen päätöksen 375, 393, 396 ja 398 perustelukappale).

126 Komission tarkoitus oli soveltaa samaa menetelmää Dimoniin. Katsoakseen täten, että Dimon on vastuussa kantajan kilpailunvastaisesta toiminnasta vuoden 1997 jälkipuoliskosta alkaen, komissio ei tyytynyt käyttämään perusteena olettamaa, joka johtui siitä seikasta, että Dimon omisti siitä lähtien kantajan koko pääoman (ks. riidanalaisen päätöksen 375, 377 ja 378 perustelukappale), vaan se otti huomioon myös tiettyjä lisätekijöitä, jotka komission mukaan osoittavat, että tämä yhtiö käytti tosiasiallisesti ratkaisevaa vaikutusvaltaa kantajan toiminnassa (ks. riidanalaisen päätöksen 375 ja 378–380 perustelukappale).

127 Tämä voidaan johtaa erityisesti riidanalaisen päätöksen 378 perustelukappaleen toisesta virkkeestä, vaikka siinä todetaan, että kyseiset lisätekijät vahvistavat, että Dimon ”kykeni” käyttämään sellaista vaikutusvaltaa (ks. edellä 33 kohta). On totta, että tämä virke olisi voitu ”muotoilla selkeämmin”, kuten komissio toteaa vastauksessaan unionin yleisen tuomioistuimen kirjalliseen kysymykseen. Luettuna yhdessä riidanalaisen päätöksen 372 ja 377 perustelukappaleen sekä 378 perustelukappaleen ensimmäisen virkkeen kanssa se voidaan kuitenkin ymmärtää ainoastaan edellä 126 kohdassa kuvatulla tavalla.

128 Lopuksi komissio tarkasteli, voitiinko kyseisten tytäryhtiöiden (ja/tai niiden emoyhtiöiden) väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa esittämät väitteet, joiden tarkoituksena oli osoittaa, että ne toimivat itsenäisesti markkinoilla, hyväksyä (ks. erityisesti riidanalaisen päätöksen 381 ja 399 perustelukappale). Komissio hylkäsi Dimonin esittämät väitteet puutteellisina ja huomautti erityisesti, että ”se, että sen espanjalaisella tytäryhtiöllä on paikallinen johto, [ei sulkenut pois] Dimonin mahdollisuutta käyttää ratkaisevaa vaikutusvaltaa tähän tytäryhtiöön” (riidanalaisen päätöksen 381 perustelukappale).

129 On täsmennettävä, että komissio valitsi edellä 115–117, 121 ja 122 kohdassa esitetyn lähestymistavan paitsi ylimmän portaan emoyhtiöitä myös välissä olevia emoyhtiöitä varten, kuten – kun on kyse näistä viimeksi mainituista – Universal Leafin, Intabexin, SCTC:n ja TCLT:n tapaukset osoittavat.

130 On syytä lisätä, että kyseinen menetelmä – tämän vaikuttamatta myöhemmin tarkasteltavaan kysymykseen siitä, onko sitä sovellettu kantajan tapauksessa asianmukaisesti – on täysin oikeuskäytännössä asetettujen periaatteiden mukainen, sellaisena kuin ne on kerrattu edellä 99–108 kohdassa.

131 Vaikka kyse on erityistapauksesta, jossa emoyhtiö omistaa kokonaan kilpailusääntöjä rikkoneen tytäryhtiön, komissio ei käyttänyt ainoana perusteena oikeuskäytännössä esille tuotua olettamaa (ks. edellä 105 ja 106 kohta) osoittaakseen, että emoyhtiö käytti tosiasiallisesti ratkaisevaa vaikutusvaltaa tytäryhtiön kaupallisen politiikan määrittämisessä, vaan se otti huomioon myös muita tosiseikkoja, joilla se pyrki osoittamaan tämän vaikutusvallan käyttämisen. Komissio osoitti istunnossa tässä yhteydessä, että riidanalaisen päätöksen ajankohtana merkityksellisen oikeuskäytännön perusteella se oli katsonut parhaaksi noudattaa varovaisuutta.

132 Täten toimiessaan komissio kuitenkin vain lisäsi vaadittua selvityksen määrää, jota edellytetään sen päätelmän tueksi, että ratkaisevan vaikutusvallan tosiasiallista käyttämistä koskeva edellytys tosiasiallisesti täyttyy, noudattaen samalla täysin taloudellisen kokonaisuuden peruskäsitettä, joka on kaiken sen oikeuskäytännön taustalla, joka koskee sitä, millä edellytyksin yhden yrityksen muodostavien useiden oikeushenkilöiden voidaan katsoa olevan vastuussa kilpailusääntöjen rikkomisista.

133 On täsmennettävä, että kun komissio käyttää asiassa, jossa on kyseessä useita yrityksiä koskeva kilpailusääntöjen rikkominen, oikeuskäytännössä vahvistetuissa puitteissa tiettyä menetelmää ratkaistakseen, onko sekä tytäryhtiöiden, jotka ovat aineellisesti toteuttaneet tämän kilpailusääntöjen rikkomisen, että emoyhtiöiden katsottava olevan vastuussa kilpailusääntöjen rikkomisesta, sen on käytettävä tässä tarkoituksessa perusteena samoja arviointiperusteita kaikkien näiden yritysten tapauksissa, jollei erityisistä olosuhteista muuta johdu. Komission on nimittäin noudatettava yhdenvertaisen kohtelun periaatetta, joka vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan edellyttää, että toisiinsa rinnastettavia tapauksia ei kohdella eri tavalla eikä erilaisia tapauksia kohdella samalla tavalla, ellei tällaista kohtelua voida objektiivisesti perustella (asia 106/83, Sermide, tuomio 13.12.1984, Kok., s. 4209, 28 kohta ja asia T-311/94, BPB de Eendracht v. komissio, tuomio 14.5.1998, Kok., s. II-1129, 309 kohta). Lisäksi on todettava, että komissio on noudattanut tätä kantaa, kun se riidanalaisen päätöksen 384 perustelukappaleessa toteaa, että ”vaikka täsmälliset olosuhteet, joiden vuoksi [se] voi katsoa, että emoyhtiö on vastuussa tytäryhtiönsä toiminnasta, voivat vaihdella eri

tapauksissa, kyseessä ei kuitenkaan voi olla syrjintäkiellon periaatteen loukkaaminen niin kauan, kun vastuun periaatteita sovelletaan johdonmukaisesti”.

Yhden taloudellisen yksikön olemassaolo kantajan ja Dimonin tapauksessa

134 On tarkasteltava, sovelsiko komissio asianmukaisesti edellä 115–117, 121 ja 122 kohdassa esitettyjä arviointiperusteita, kun se totesi, että kantaja ja Dimon ovat muodostaneet yhden taloudellisen yksikön vuoden 1997 toisesta puoliskosta lähtien, ja näin ollen katsoi, että Dimon on yhteisvastuussa kilpailusääntöjen rikkomisesta ja sakon maksamisesta, ja luokitteli sen riidanalaisen päätöksen adressaatiksi.

135 On selvää, että ajanjaksolla, joka alkoi 18.11.1997 ja päättyi riidanalaisen päätöksen tekoajankohtaan, Dimon omisti Intabexin välityksellä kantajan kokonaan. Näin ollen ei voida kiistää sitä, että koko tämän ajanjakson Dimon kykeni käyttämään ratkaisevaa vaikutusvaltaa kantajan toimintaan (ks. edellä 105 kohta).

136 Tämän vuoksi on syytä tarkistaa, täyttikö Dimon samalla ajanjaksolla ratkaisevan vaikutusvallan tosiallista käyttämistä koskevan edellytyksen, kuten komissio väittää.

137 Tässä yhteydessä on syytä huomauttaa, että komissio päätti riidanalaisessa päätöksessä, että kun on kyse tytäryhtiöistä, jotka ovat kokonaan emoyhtiöidensä määräysvallassa, se ei tyydy käyttämään perusteena edellä 105, 106 ja 121 kohdassa tarkoitettua olettamaa katsoakseen näiden viimeksi mainittujen olevan vastuussa kyseisten tytäryhtiöiden tekemästä kilpailusääntöjen rikkomisesta, vaan se aikoi ottaa huomioon myös lisätekijöitä, jotka osoittavat, että ratkaisevaa vaikutusvaltaa käytettiin tosiasiallisesti (ks. edellä 122–127 kohta).

138 On siis tarkastettava, osoitetaanko komission riidanalaisessa päätöksessä huomioon ottamilla seikoilla – sen seikan ohella, että kantajan koko pääoma oli Dimonin hallussa – oikeudellisesti riittävällä tavalla, että ensin mainittu käytti tarkastellun ajanjakson aikana tosiasiallisesti ratkaisevaa vaikutusvaltaa jälkimmäisen toiminnassa. Nämä seikat mainitaan riidanalaisen päätöksen 379 perustelukappaleessa ja alaviitteissä 303–305. Kyse on lähinnä erilaisista kantajan raporteista ja kirjeistä, jotka on komission mukaan tarkoitettu Dimonille.

139 Mikäli vastaus on myöntävä, on tarkastettava, voivatko kantajan väitteet, sellaisina kuin ne on esitetty edellä 84 kohdassa, kumota tämän päätelmän.

– ”Toimintakertomukset” ja ”kenttäraportit”

140 Komissio vetoaa joukkoon kantajan laatimia ”toimintakertomuksia” ja ”kenttäraportteja” ja huomauttaa erityisesti, että niissä viitattiin usein kyseisiin laittomiin toimintatapoihin. Nämä kertomukset, joita on yhteensä 14 ja jotka kattavat ajanjakson joulukuusta 1998 toukokuuhun 2001, luetellaan riidanalaisen päätöksen alaviitteessä 303.

141 Ensimmäiseksi on huomautettava, että mainittuihin kertomuksiin sisältyy yksityiskohtaisia tietoja kantajan kaupallisiin toimiin liittyvistä näkökohdista, kuten raakatupakan ostokampanjoiden kulusta (ostetut määrät, ostohinnat jne.), jalostetun raakatupakan määristä ja tiettyyn tupakkamäärään sovellettavaa puintia koskevista Cetarsan kanssa tehdyistä sopimuksista, tupakka-alaa koskevan sääntelyn kehityksestä ja Anetabin puitteissa samoin kuin maatalousalan etujärjestöjen ja tuottajaryhmittymien kanssa pidetyistä kokouksista, mutta myös – kuten riidanalaisen päätöksen 379 perustelukappaleessa korostetaan – kyseisistä laittomista menettelytavoista.

142 Tämän jälkeen on todettava, että asiakirja-aineistosta ilmenee, että kyseiset kertomukset olivat B:n laatimia ja että kantajan omien toteamusten mukaan ne oli osoitettu sen hallituksen jäsenille.

143 Viimeksi mainitusta seikasta on huomautettava, että samana päivänä, jona Dimon osti kantajan koko osakekannan, se – toimien kokonaan omistamansa tytäryhtiönsä Intabexin, joka omisti ainoastaan puhtaasti rahoituksellisen osan kantajasta, välityksellä – korvasi kolme neljästä tämän hallituksen jäsenestä ja nimitti hallitukseen muun muassa kaksi henkilöä (G:n ja T:n), joilla oli jo tuolloin tehtäviä Dimon-konsernin muissa yhtiöissä. Kyseisenä ajankohtana G. oli myös Compañia de Filipinas, SA:n – Intabexin Espanjaan sijoittautunut tytäryhtiö, joka valmistaa tummaa tupakkaa – toimitusjohtaja, ja T. oli myös Dimon International Services -yhtiön työntekijä ja sen hallituksen jäsen (elokuuhun 1998 asti).

144 Tässä yhteydessä on syytä korostaa erityisesti T:n Dimon-konsernissa hoitamien tehtävien tärkeyttä. Sen lisäksi, että T. oli kantajan hallituksen jäsen koko rikkomisajanjakson ajan ja Dimon International Services -yhtiön hallituksen jäsen elokuuhun 1998 asti, hän kuului kahden muun Dimon-konserniin kuuluvan yhtiön, toisin sanoen Intabex Holding Worldwide, SA:n (1998–1999) ja LRH Travel Ltd:n hallitukseen (marraskuuhun 2000 asti). Lisäksi kuten kantaja on todennut väitetiedoksiantoon

antamassaan vastauksessa, sen tehtävänä oli ”taata Intabex-konsernin tehokas yhdistyminen Dimon-konserniin”. Kuten jäljempänä 160 kohdassa todetaan, useista asiakirja-aineistoon sisältyvistä kirjeistä käy lisäksi ilmi, että kantaja kuuli T:tä useissa kaupallisiin toimiinsa liittyvissä kysymyksissä tai pyysi sen lupaa ennen tiettyjen tärkeiden päätösten tekemistä. Näiden seikkojen perusteella komissio saattoi perustellusti katsoa, että T. toimi Dimon-konsernin johdossa olevan yhtiön, toisin sanoen Dimonin, nimissä ja toimi välittäjänä sen ja kantajan välillä. Tätä päätelmää ei horjuta se, että T:llä väitettiin olleen Dimonin kanssa kiista, jonka johdosta Dimon erotti sen elokuussa 1998 Dimon International Services -yhtiön hallituksesta. Kyseisen päivämäärän jälkeen T. oli edelleen sekä kyseisen yhtiön työntekijä että kantajan, Intabex Holding Worldwiden ja LRH Travelin hallituksen jäsen.

145 Edellä 142–144 kohdassa esitetyt seikat osoittavat, että Dimon aikoi kantajan hallitukseen nimittämiensä jäsenten ja erityisesti T:n välityksellä valvoa kantajan toimintaa ja varmistaa, että se kehittyy Dimon-konsernin kauppapolitiikan mukaisesti. Vaikka kyseiset ”toimintakertomukset” ja ”kenttäraportit” toimitettiin virallisesti kyseisille jäsenille eikä suoraan Dimonille, komissiolla oli sen vuoksi perusteet katsoa riidanalaisen päätöksen 380 perustelukappaleessa, että tälle yhtiölle tiedotettiin kertomusten sisällöstä ja erityisesti kyseisistä laittomista toimintatavoista. Tätä toteamusta tukee se riidanalaisen päätöksen 379 perustelukappaleessa esitetty seikka, että mainitut kertomukset käännettiin järjestelmällisesti espanjasta englantiin, joka on Dimonin työkieli.

146 Lopuksi huomautettakoon, että Dimon, joka kiistatta pystyi käyttämään ratkaisevaa vaikutusvaltaa kantajan toimintaan (ks. edellä 105 ja 135 kohta), ei ole koskaan ilmaissut vastustavansa tiedossaan siten olleita laittomia toimintatapoja eikä toteuttanut

mitään tytäryhtiötään koskevia toimia estääkseen sitä jatkamasta rikkomiseen osallistumista. Näin oli huolimatta siitä – Dimonille tällaisesta toiminnasta aiheutuneesta – riskistä, että kolmannet nostavat kanteen tai vahingonkorvausvaatimuksen sitä vastaan (ks. myös riidanalaisen päätöksen 382 perustelukappale). Komissio saattoi perustellusti päätellä tästä, että Dimon hyväksyi hiljaisesti tämän osallistumisen, ja katsoa, että tällainen toimintatapa oli lisäosoitus siitä, että se käytti ratkaisevaa vaikutusvaltaa tytäryhtiönsä toiminnassa.

– Kantajan ja Dimonin välinen kirjeenvaihto

147 Komissio käyttää perusteena myös tiettyjä kirjeitä, jotka sisältyivät sen mukaan kantajan ja Dimonin väliseen kirjeenvaihtoon, ja huomauttaa, että osassa niistä kuvailtiin kyseisiä laittomia toimintatapoja, kun taas osa koski Dimonin Cetarsan kanssa tekemiä tupakan jalostussopimuksia tai jalostetun tupakan myyntisopimuksia ja osa yleisemmin Espanjassa sovellettavia raakatupakan ostoehtoja ja sääntelyjärjestelmää.

148 Ensimmäiseen edellä 147 kohdassa mainittuun luokkaan kuuluvien kirjeiden osalta komissio viittaa riidanalaisen päätöksen 379 perustelukappaleessa muun muassa päätöksen 168 ja 179 perustelukappaleeseen sekä alaviitteisiin 217 ja 229.

149 Tässä yhteydessä on aivan ensiksi todettava, että näissä kirjeissä viitataan todellakin kyseisiin laittomiin toimintatapoihin.

150 Päinvastoin kuin kantaja väittää, B:n (Dimon-konsernin Yhdysvaltoihin sijoittautuneessa tytäryhtiössä Dimon Internationalissa toimivalle) D:lle 14.12.1998 lähettämä telekopio, joka mainitaan riidanalaisen päätöksen 168 perustelukappaleessa, ei koskenut yksinomaan sen Deltafinan kanssa tekemää jalostetun tupakan myyntisopimusta vaan myös kyseisiä toimintatapoja. Tämä käy selvästi ilmi kyseisen telekopion kolmannesta kohdasta, jossa B. on esittänyt seuraavaa:

”Heti kun olen saanut neljän yhtiön hinnat, ilmoitan niistä teille. Voin kuitenkin jo nyt kertoa, että ongelmat, jotka vaikuttivat niin vakavilta vieraillessanne Espanjassa, ovat kadonneet, sillä kaikki yhtiöt noudattavat sovittua 87 [espanjan pesetan (ESP)] hintaa (2 tai 3 ESP:n tarkkuudella) [kiloa kohti]; nämä hinnat ovat virallisia hintoja. Oletamme kuitenkin, että Cetarsa on meidän tavoin suorittanut muita maksuja tuottajille.”

151 Riidanalaisen päätöksen 179 perustelukappaleessa viitataan 5.5.1998 päivättyyn B:n raporttiin, joka oli osoitettu T:lle ja jonka jäljennöksen B. oli toimittanut edellisenä päivänä telekopiona kahdelle muulle kantajan hallituksen jäsenelle. Todettakoon, että kyseisessä raportissa, jossa kuvaillaan vuoden 1998 tupakan ostokampanjaa, todetaan erityisesti, että ”[kantaja] on merkittävällä tavalla myötävaikuttanut siihen, että yritykset saavat tehtyä tiettyjä sopimuksia, jotta vältetään [edellisen] vuoden hintasota”, että ”hinnoista on neuvoteltu etujärjestöjen ja [tupakantuottajaryhmittymien] kanssa”, että ”ensimmäistä kertaa – – yritysten väliseltä sodalta [on vältytty] ja jokainen on voinut ostaa haluamansa määrät” ja että ”neuvottelut [näiden ryhmittymien] kanssa olivat vaikeita, mutta kaikki yritykset ovat pysyneet kannassaan vakavasti ja osoittaneet yhteistyön henkeä”. Kyseisen raportin mukaan kantaja ja WWTE ovat lisäksi sitoutuneet ostamaan samat määrät tupakkaa kuin edellisenä vuonna ja jalostajat ovat sopineet siitä, että tuottajaryhmittymille maksetaan ennakkomaksuja 35 ESP/kg Virginia-lajikkeesta ja 45 ESP/kg Burley-lajikkeista. Lopuksi mainitaan ”mahdollisuus tehdä tulevaisuudessa muita jalostajien välisiä sopimuksia”. Näiden seikkojen

perusteella on kiistatonta, että 5.5.1998 päivätyssä raportissa viitattiin kyseisiin laittomiin toimintatapoihin.

152 Sama koskee B:n S:lle 30.10.2000 lähettämää sähköpostiviestiä, johon viitataan riidanalaisen päätöksen alaviitteessä 217. Kyseisessä viestissä B. huomauttaa ensin, että Anetabin puitteissa järjestetyssä kokouksessa jalostajat olivat keskustelleet tuottajaryhmittymien ja alan etujärjestöjen vaatimasta hinnankorotuksesta ja olivat yksimielisesti sopineet, etteivät ne hyväksy sitä. Tämän jälkeen siinä todetaan, että ryhmittymien ja etujärjestöjen kanssa pidetyssä kokouksessa jalostajat pysyivät kannassaan ja osoittivat selvästi viimeksi mainituille, että ne hylkäsivät näiden esittämän 20 prosentin korotuspyynnön.

153 B:n S:lle 9.5.2001 lähettämässä sähköpostiviestissä, joka mainitaan riidanalaisen päätöksen alaviitteessä 229, todetaan, että jalostajat kokoontuivat Anetabin toimipaikassa ”valmistellakseen tuottajien kanssa käytäviä hintaneuvotteluja”, ja viitataan siten selvästi siihen, että ensin mainitut sopivat raakatupakan ostohinnoista.

154 Tämän jälkeen on katsottava, kuten edellä mainittujen ”toimintakertomusten” ja ”kenttäraporttien” kohdalla, että komissiolla oli perusteet katsoa riidanalaisen päätöksen 380 perustelukappaleessa, että Dimonille oli ilmoitettu edellä 150–153 kohdassa mainittujen asiakirjojen sisällöstä ja näin ollen kyseisistä laittomista menettelytavoista, vaikka raportteja ei ollut virallisesti osoitettu sille.

155 B:n T:lle lähettämän 5.5.1998 päivätyn raportin (ks. edellä 151 kohta) osalta edellä 144 kohdassa on jo selostettu, että viimeksi mainittu toimi Dimonin nimissä ja välittäjänä sen ja kantajan välillä. Dimon Internationalille lähetetystä 14.12.1998 päivätystä telekopiosta (ks. edellä 150 kohta) on riittävää todeta, että vastauksessa kantaja itse

totesi, että sen tarkoitus oli ilmoittaa kyseisellä telekopiolla tiettyjä tietoja ”uudelle osakkaalleen”. Tämä oli nimenomaan Dimon eikä Dimon International.

156 Edellä mainitut 30.10.2000 ja 9.5.2001 lähetetyt sähköpostiviestit (ks. edellä 152 ja 153 kohta) olivat S:n lähettämiä. Toisin kuin kantaja antaa ymmärtää, S. ei ollut pelkästään Dimon International Services -yhtiön työntekijä, vaan hänellä oli huomattava asema Dimon-konsernissa, joten komissio saattoi – kuten T:n tapauksessa – perustellusti katsoa, että hän toimi konsernin johdossa olevan yhtiön, toisin sanoen Dimonin, nimissä. Kantaja on ilmoittanut komission tietopyyntöön 18.3.2002 antamassaan vastauksessa, että S. hoiti ”Dimon-konsernin Euroopan aluejohtajan” tehtäviä. Väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa ja kirjelmissään se on lisäksi täsmentänyt, että vuodesta 2000 lähtien hän oli ”työskennellyt Euroopan-toiminnan koordinaattorina”. Tietyt tiedot, jotka sisältyvät edellä mainittuun 9.5.2001 lähetettyyn sähköpostiviestiin ja S:n siihen antamaan vastaukseen, vahvistavat hänen tärkeän asemansa Dimon-konsernissa. Kyseisessä viestissä B. myös ilmoittaa S:lle kokouksesta, jonka hän piti Deltafinan pääjohtajan kanssa Anetabin toimipaikassa pidetyn kokouksen ohessa keskustellakseen kahdesta ”hyvin tärkeänä” pitämästään kysymyksestä, ja kertoo, että viimeksi mainittu soittaisi hänelle mahdollisimman pian, jotta asiasta päästään sopimukseen. S. vastasi B:lle samana päivänä lähettämällään sähköpostiviestillä, että hän oli juuri puhunut Deltafinan pääjohtajan kanssa ja että he olivat sopineet tapaavansa toisensa hyvin pian. Lisäksi hän kertoi B:lle olevansa samaa mieltä ehdotuksista, joita tämä oli esittänyt edellä tarkoitetuista kysymyksistä.

157 Siitä, ettei Dimon reagoinut siihen, että kantaja osallistui rikkomiseen, vaikka sille oli tiedotettu asiasta, komissio saattoi perustellusti päätellä, että se hyväksyi hiljaisesti tytäryhtiönsä lainvastaisen toiminnan, ja katsoa, että tämä oli lisäosoitus siitä, että se käytti ratkaisevaa vaikutusvaltaa tytäryhtiönsä toiminnassa (ks. edellä 146 kohta).

158 Edellä 147 kohdassa mainittuun toiseen ryhmään kuuluvat kirjeet yksilöidään riidanalaisen päätöksen alaviitteessä 304. Kyse on pääasiallisesti toisaalta B:n ja toisaalta T:n ja S:n välisistä telekopioista tai sähköpostiviesteistä. Edellä 144 ja 156 kohdassa esitetyistä syistä viimeksi mainittujen on katsottava toimivan Dimonin nimissä.

159 Osa näistä viesteistä koskee syyskuussa 1998 tehtyä ja vuonna 2001 uudelleen neuvoteltua sopimusta, jolla Cetarsa teetti tietyt kantajan tupakanjalostustoimet alihankintana. Kyseisistä viesteistä käy selvästi ilmi, että B. teki tämän sopimuksen Dimonin nimissä ja lukuun ja että viimeksi mainittu tosiasiallisesti käytti – T:n ja S:n välityksellä – ratkaisevaa vaikutusvaltaa mainittua sopimusta koskevissa neuvotteluissa.

160 Ilmoitettuaan, että hänellä oli ollut juuri useita kokouksia Cetarsan kanssa ”Dimonin avoinna olevien kysymysten ratkaisemiseksi”, B. pyrki T:lle 9.9.1998 lähettämässään telekopiossa nimenomaisesti sopimaan T:n kanssa tietyistä sopimusehdoista, jotka mainitaan tämän telekopion liitteenä olevassa erään tällaisen kokouksen pöytäkirjassa. Korostettakoon, että mainitussa pöytäkirjassa B. nimenomaisesti yksilöidään Dimonin edustajaksi. Vastaavasti on huomautettava, että 14.9.1998 lähettämässään telekopiossa B. ilmoittaa T:lle, että ”[antamiensa] tietojen mukaisesti” hän tapasi Cetarsan uudelleen ja että viimeksi mainitun kanssa allekirjoitettavaan sopimukseen on tehty muutoksia, joihin hän pyytää T:n hyväksyntää. B. ilmoitti T:lle 15.9.1998 lähettämässään telekopiossa, että hän oli ilmoittanut Cetarsalle muutosehdotuksesta, jonka viimeksi mainittu oli toimittanut hänelle edellisenä päivänä, ja että tämä jalostaja oli esittänyt vastaehdotuksen. B. kehotti T:tä ilmoittamaan hänelle, oliko tämä hyväksyttävä. Lopuksi huomautettakoon, että Cetarsan kanssa tehdyn sopimuksen lopullisessa versiossa, jonka B. lähetti T:lle telekopiona 18.9.1998, Dimon nimenomaisesti yksilöidään yhdeksi kahdesta sopimuspuolesta ja B. sen edustajaksi.

161 Samoin on huomautettava, että 3.4.2001 lähetetyssä sähköpostiviestissä B. on ilmoittanut S:lle edellä 160 kohdassa mainitun sopimuksen uudelleenneuvottelujen kulusta ilmaisemalla pelon, että Cetarsa vaatii Dimonilta samoja ehtoja kuin ne, joista se oli sopinut M:n (Deltafinan pääjohtaja) kanssa viimeksi mainitun kanssa samanaikaisesti Universalin nimissä tehdyn sopimuksen yhteydessä ja kehottanut sen vuoksi S:ää ottamaan yhteyttä M:ään. S:n B:lle seuraavana päivänä lähettämästä sähköpostiviestistä käy ilmi, että ensin mainittu yritti todellakin tavoittaa M:n.

162 Lopuksi huomautettakoon, että 7.3.2001 lähetetyssä sähköpostiviestissä, jossa B. selostaa S:lle tapaamista, joka hänellä oli ollut ”Camberleyssä sovitun mukaisesti” (Camberleyssä on Dimon International Services -yhtiön Yhdistyneen kuningaskunnan toimipaikka) edellisenä päivänä erään Cetarsan edustajan kanssa ja jonka aikana he keskustelivat erityisesti viimeksi mainitun kanssa tuolloin uudelleen neuvoteltavana olleen sopimuksen tietyistä näkökohdista.

163 Osa toiseen edellä 147 kohdassa mainituista luokista kuuluvista viesteistä koskee sopimusta, jolla Deltafina ostaa suuren osan kantajan jalostetusta tupakasta. T. pyytää B:tä 14.9.1998 päivätyssä telekopiossa antamaan hänelle täsmennyksiä tietyistä hinnoista ja muista tämän sopimuksen yhteydessä sovituista ehdoista. B. toimitti T:lle nämä täsmennykset samana päivänä lähettämällään telekopiolla. Samoin 14.12.1998 lähetetyssä telekopiossa, joka mainitaan edellä 150 kohdassa, B. viittaa kyseisiin laittomiin toimintatapoihin ja vastaa erääseen D:n – joka oli muun muassa Dimonin hallituksen jäsen – hänelle tämän sopimuksen täytäntöönpanosta esittämään kysymykseen. Edellä 153 ja 156 kohdassa mainittu 9.5.2001 lähetetty sähköpostiviesti osoittaa, että Dimonille oli tiedotettu mainituista toimintatavoista ja lisäksi että sillä oli vaikutus kantajan ja Deltafinan välisiin kaupallisiin suhteisiin.

164 Kantajan väite, jonka mukaan edellä 158–163 kohdassa tarkastellut viestit eivät liity millään tavoin raakatupakan ostoon, on merkityksetön. Tytäryhtiön itsenäisyyttä emoyhtiöön nähden ei pidä arvioida yksinomaan sen rikkomisessa kyseessä olleiden tuotteiden alaan liittyvän toiminnan kannalta. Kuten edellä 102 kohdassa on jo

todettu, sen osoittamiseksi, päättääkö tytäryhtiö itsenäisesti toiminnastaan markkinoilla, on otettava huomioon kaikki merkitykselliset tekijät, jotka koskevat tytär- ja emoyhtiön välisiä taloudellisia, organisatorisia ja oikeudellisia yhteyksiä, jotka voivat vaihdella tapauskohtaisesti ja joita ei siis voida luetella tyhjentävästi.

165 Edellä 147 kohdassa mainittuun kolmanteen viestityyppiin kuuluvat viestit esitetään yksityiskohtaisesti riidanalaisen päätöksen alaviitteessä 305.

166 Kyse on B:n S:lle lähettämistä sähköpostiviesteistä, jotka koskevat yleisemmin Espanjassa sovellettavia raakatupakan ostoehtoja ja sääntelyjärjestelmää, kuten komissio toteaa riidanalaisen päätöksen 379 perustelukappaleessa. Nämä viestit ovat merkityksellisiä, koska ne osoittavat, että Dimon seurasi tiiviisti S:n välityksellä tilannetta Espanjan markkinoilla.

– Väitteet, joilla kantaja pyrkii osoittamaan, että se toimi markkinoilla itsenäisesti

167 Ensin on huomautettava, että kantaja käyttää päättelynsä perusteena pääasiallisesti väitettä, jonka mukaan ratkaisevan vaikutusvallan, jota emoyhtiön on käytettävä, jotta sen katsottaisiin olevan vastuussa kilpailuoikeuden rikkomisesta, johon sen tytäryhtiö on syyllistynyt, on koskettava kyseiseen rikkomiseen, tässä tapauksessa raakatupakan ostamiseen, suoraan liittyviä toimia. Edellä 102 ja 164 kohdassa esitetyistä syistä tätä väitettä ei voida hyväksyä.

168 Kantajan väite, jonka mukaan mikään Dimon-konsernin yhtiö ei käyttänyt määräysvaltaa raakatupakan ostotoimintaan, ei pidä paikkaansa, kuten jäljempänä olevasta perusteluista käy ilmi, eikä se myöskään riitä osoittamaan, että kantaja toimi markkinoilla itsenäisesti sen jälkeen, kun Dimon oli ostanut sen. Sama koskee kantajan väitettä, jonka mukaan se ei kuullut Dimonia eikä mitään muuta Dimon-konsernin yhtiötä raakatupakan ostopolitiikkaansa liittyvissä kysymyksissä. Nämä väitteet ovat sitäkin puutteellisempia, kun – kuten käy ilmi edellä 158–163 kohdassa tarkastelluista asiakirjoista – Dimon puuttui T:n tai S:n välityksellä aktiivisesti muihin kantajan kauppapolitiikan näkökohtiin, toisin sanoen tiettyjen raakatupakan jalostustoimien alihankintaan ja jalostetun tupakan myyntiin.

169 On hylättävä suoralta kädeltä myös kantajan väite, jonka mukaan komissio ei ole osoittanut riittävän hyvin, että Dimon – tai muu Dimon-konsernin yhtiö – oli neuvonut sitä rikkomaan kilpailusääntöjä tai oli suoraan syyllistynyt kyseiseen rikkomiseen. Kuten edellä 103 kohdassa on jo todettu, perusteena sille, että komissio voi määrätä päätöksellään emoyhtiölle sakkoa, ei ole se, että emoyhtiö olisi yllyttänyt tytäryhtiötään kilpailusääntöjen rikkomiseen, eikä varsinkaan se, että emoyhtiö on osallistunut kyseiseen kilpailusääntöjen rikkomiseen, vaan se, että ne muodostavat yhden ainoan EY 81 artiklassa tarkoitetun yrityksen, mikä antaa komissiolle toimivallan osoittaa päätös, jossa määrätään sakkoja, konsernin emoyhtiölle.

170 Väite, jonka mukaan Intabex päätti kantajan ostettuaan korvata kolme neljästä kantajan hallituksen jäsenestä, ei suinkaan kumoa komission väitettä vaan pikemminkin osoittaa, kuten edellä 145 kohdassa on todettu, ettei Dimon ollut aikeissa myöntää kantajalle täyttä itsenäisyyttä vaan aikoi valvoa tämän toimintaa ja varmistaa, että se kehittyy Dimon-konsernin liiketoimintapolitiikan mukaisesti. Huomautettakoon tässä yhteydessä, että Intabex oli kokonaan Dimonin määräysvallassa ja omisti

ainoastaan puhtaasti rahoituksellisen osan kantajasta, ja toisaalta, että kahdella uusista kantajan hallituksen jäsenistä oli jo ajankohtana, jolloin Intabex nimitti heidät, tehtäviä Dimon-konsernin muissa yhtiöissä (ks. edellä 143 kohta).

171 Se, että Intabexin ostettua kantajan B. säilytti asemansa hallituksen puheenjohtajana ja ostojen hallinnoinnista vastannut vanha ryhmä säilytettiin, ei itsessään osoita edes pelkän raakatupakan ostotoiminnan osalta, että kantaja toimi markkinoilla itsenäisesti. Kuten kantaja on todennut väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa, tämä oli seurausta Dimonin eikä sen omasta valinnasta. Toisaalta on aivan tavanomaista, että kun kansainvälinen konserni ostaa sellaisilla määrätyillä kansallisilla markkinoilla, joilla se ei ole koskaan aiemmin ollut, toimivan yhtiön koko osakepääoman – kuten asia oli Dimon-konsernin tapauksessa – se säilyttää osittain yhtiön johdon ja sen ostojen hallinnoinnista aiemmin vastanneen ryhmän.

172 Vaikka pitää paikkansa, että johtamissopimuksessa myönnetään B:lle laajat valtuudet kantajayhtiön johtamisessa ja erityisesti raakatupakan ostossa, sen 1 artiklan 1 kohdassa määrätään nimenomaisesti, että B:n on noudatettava erityisesti ”[kantajan] hallituksen sille määräämiä menetelmiä ja menettelyjä”. Lisäksi B. velvoitetaan johtamissopimuksen 1 artiklan 2 kohdassa ”tiedottamaan [tälle hallitukselle] säännöllisesti ja yksityiskohtaisesti yhtiön toiminnan kehityksestä ja laatimaan ja esittelemään sille osoitettuina ajankohtina sille osoitetussa muodossa kertomukset, joita [mainittu] hallitus mahdollisesti pyytää”. On siten selvää, että hoitaessaan tehtäviään, raakatupakan ostotoiminta mukaan luettuna, B. pysyi kantajayhtiön hallituksen valvonnassa ja joutui noudattamaan tämän sille osoittamia ohjeita. Kun unionin yleinen tuomioistuin kuuli kantajaa tästä seikasta istunnossa, kantaja myönsi nimenomaisesti, että sen hallituksella oli valta hylätä, muuttaa tai kumota sen pääjohtajan tekemät sopimukset ja että tämä koski muitakin yhtiöitä Espanjassa. Vaikka oletettaisiin toteen näytetyksi,

ettei kantajayhtiön hallitus käytännössä koskaan menetellyt siten eikä laatinut edellä tarkoitetun kaltaisia ”menetelmiä” tai ”menettelyjä”, B:llä ei ollut, päinvastoin kuin viimeksi mainittu antaa ymmärtää, täyttä toimintavapautta yhtiön johtamisessa eikä edes sen raakatupakan ostopolitiikassa. On syytä lisätä, että valtuuksien myöntämisessä B:lle johtamissopimuksessa ei ollut mitään poikkeuksellista, eikä kantajayhtiö sen johdosta poikennut mitenkään muista Espanjan lainsäädännön mukaisista yhtiöistä, päinvastoin kuin viimeksi mainittu antaa ymmärtää. On itse asiassa melko tavanomaista, ettei yhtiön hallitus huolehdi sen tavanomaisesta toiminnasta.

173 Johtamissopimukseen ja B:lle myönnettyihin valtuuksiin perustuvat väitteet eivät ole vakuuttavia, kun otetaan huomioon edellä 145 kohdassa esitetty toteamus, jonka mukaan Dimon kantajana olevan yhtiön hallitukseen nimittämiensä jäsenten ja erityisesti T:n välityksellä valvoi tämän toimintaa. Vastaavasti yleisemmin siitä, että kantajalla on oma paikallinen johto, on komission tavoin katsottava, ettei tämä seikka itsessään osoita, että se määrittää toimintansa markkinoilla itsenäisesti emoyhtiöönsä nähden. Vaikka kantajan kohdalla tilanne oli tämä nyt käsiteltävässä asiassa, se toimi Dimonin valvonnassa, ja Dimonilla oli tietyiltä osin jopa aktiivinen rooli sen liiketoimintapolitiikassa (ks. edellä esim. 158–163 kohta).

174 Edellä esitetyn perusteella komissiolla oli perusteet katsoa, että kantaja ja Dimon muodostivat yhden ainoan taloudellisen yksikön 18.11.1997 alkaen ja että Dimon oli näin ollen yhteisvastuussa rikkomisesta sekä sakon maksamisesta, ja yksilöidä tämä riidanalaisen päätöksen adressaatiksi.

175 Edellä 109–111 kohdassa mainittujen periaatteiden perusteella on todettava, että komissio toimi perustellusti myös käyttäessään perusteena Dimonin riidanalaisen päätöksen tekemistä edeltäneen vuoden 2003 konsolidoitua liikevaihtoa asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun 10 prosentin liikevaihtorajan määrittämiseksi.

176 Ensimmäisen kanneperusteen ensimmäinen osa on näin ollen hylättävä perusteettomana.

2. *Kolmas osa, joka koskee yhdenvertaisen kohtelun periaatteen loukkaamista ja perustelujen puutteellisuutta*

a) Asianosaisten lausumat

177 Ensiksi kantaja väittää, että vasta vastineen ajankohtana komissio perusteluvelvollisuutta loukaten esitti ensimmäisen kerran syyt, joiden vuoksi Dimonia oli pidettävä yhteisvastuullisena kyseisestä kilpailusääntöjen rikkomisesta. Se huomauttaa erityisesti, ettei komissio käyttänyt väitetiedoksiannossa eikä riidanalaisessa päätöksessä tässä yhteydessä perusteena sitä, että T. kuului sen hallitukseen ja oli ”tärkeä johtaja” Dimonissa, että hän toimitti viimeksi mainitulle jäljennöksen B:ltä saamistaan kertomuksista ja että hän varmisti, että Dimon tosiasiallisesti käyttää ratkaisevaa vaikutusvaltaa kantajaan.

178 Toiseksi kantaja väittää, että komissio arvioi ”täysin erilaisten” kriteerien pohjalta toisaalta Taesin ja Cetarsan emoyhtiöiden ja toisaalta sen emoyhtiön mahdollista vastuuta, mikä on vastoin yhdenvertaisen kohtelun periaatetta.

179 Komission mukaan ensimmäisen kanneperusteen kolmas osa on jätettävä tutkimatta, koska sen muodostavat kaksi väitettä ovat uusia.

180 Nämä kaksi väitettä ovat joka tapauksessa perusteettomia.

b) Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

181 Ensiksikin väitteestä, joka koskee yhdenvertaisen kohtelun periaatteen väitettyä loukkaamista, on riittävää todeta, että kyse on uudesta perusteesta, joka muotoiltiin ensimmäisen kerran vastausvaiheessa ja joka ei perustu asian käsittelyn aikana esille tulleisiin tosiseikkoihin tai oikeudellisiin seikkoihin. Näin ollen se on jätettävä tutkimatta työjärjestyksen 48 artiklan 2 kohdan mukaan.

182 Toiseksi on todettava, että myös väitettyä perustelujen puuttumista koskevan väitteen kantaja on esittänyt ensimmäisen kerran kantajan vastauksessa. Tämä seikka ei estä unionin yleistä tuomioistuinta tutkimasta sitä nyt käsiteltävässä asiassa. Kumoamiskanteen yhteydessä kanneperuste, joka koskee toimen perustelujen puuttumista tai riittämättömyyttä, kohdistuu oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluvaan seikkaan, jonka unionin yleinen tuomioistuin voi tutkia tai sen on jopa tutkittava viran puolesta ja jonka asianosaiset voivat näin ollen esittää kaikissa oikeudenkäynnin vaiheissa (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat T-45/98 ja T-47/98, Krupp Thyssen Stainless ja Acciai speciali Terni v. komissio, tuomio 13.12.2001, Kok., s. II-3757, 125 kohta).

183 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan EY 253 artiklassa edellytettyjen perustelujen on oltava kyseessä olevan toimenpiteen luonteen mukaisia, ja niistä on selkeästi ja yksiselitteisesti ilmettävä toimenpiteen toteuttaneen yhteisön toimielimen päättely

siten, että niille, joita toimenpide koskee, selviävät sen syyt, ja siten, että toimivaltainen tuomioistuin voi tutkia toimenpiteen laillisuuden. Perusteluvelvollisuuden täyttymistä on arvioitava asiaan liittyvien olosuhteiden perusteella, joita ovat muun muassa toimenpiteen sisältö, esitettyjen perustelujen luonne ja se tarve, joka niillä, joille päätös on osoitettu tai joita se koskee suoraan ja erikseen, voi olla saada selvennystä tilanteeseen. Perusteluissa ei tarvitse esittää kaikkia asiaan liittyviä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja koskevia yksityiskohtia, koska tutkittaessa sitä, täyttävätkö päätöksen perustelut EY 253 artiklan vaatimukset, on otettava huomioon päätöksen sanamuodon lisäksi myös asiayhteys ja kaikki asiaa koskevat oikeussäännöt (ks. asia C-367/95 P, komissio v. Sytraval ja Brink's France, tuomio 2.4.1998, Kok., s. I-1719, 63 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja edellä 110 kohdassa mainittu asia Hoek Loos v. komissio, tuomion 58 kohta).

184 Vakiintuneessa oikeuskäytännössä todetaan myös, että jos EY 81 artiklan soveltamispäätös koskee useaa adressaattia ja vastuun kohdistaminen kilpailusääntöjen rikkomisesta aiheuttaa ongelmia, päätöksessä on oltava riittävät perustelut kunkin adressaatin osalta, erityisesti niiden osalta, joiden on päätöksen sanamuodon mukaan kannettava vastuu kyseisestä kilpailusääntöjen rikkomisesta (asia T-38/92, AWS Benelux v. komissio, tuomio 28.4.1994, Kok., s. II-211, 26 kohta ja asia T-330/01, Akzo Nobel v. komissio, tuomio 27.9.2006, Kok., s. II-3389, 93 kohta).

185 Nyt käsiteltävässä asiassa sen riidanalaisen päätöksen osan tiivistelmästä, joka koskee sen adressaatteja ja joka on toistettu edellä 27–37 kohdassa, ja edellä 114–129 kohdassa esitetyistä toteamuksista käy ilmi, että komissio perusteli kyseisessä päätöksessä riittävällä tavalla sitä, minkä vuoksi se päätti katsoa Dimonin olevan vastuussa kantajan tekemästä kilpailusääntöjen rikkomisesta. Viittaamalla unionin tuomioistuimen ja unionin yleisen tuomioistuimen oikeuskäytäntöön komissio esitti täten periaatteet, joita se aikoi soveltaa kyseisten adressaattien määrittelemiseksi. Se huomautti ensin, että kantajan koko pääoma oli ollut Dimonin hallussa vuoden 1997 toisesta puoliskosta lähtien. Seuraavaksi komissio katsoi, että oli osoitettu, että Dimon käytti tosiasiallisesti ratkaisevaa vaikutusvaltaa kantajan toiminnassa. Komissio perusteli tätä

paitsi olettamalla, joka johtuu siitä, että tytäryhtiön osakepääoma oli emoyhtiön hallussa kokonaan, myös tietyillä lisätekijöillä, jotka tukevat kyseistä olettamaa. Lopuksi komissio katsoi, ettei yksikään Dimonin väitetiedoksiantoon antamassa vastauksessa esittämä väite voinut johtaa päinvastaiseen toteamukseen.

186 Kantaja ei voi myöskään vakavissaan väittää, ettei se voinut ymmärtää ennen komission vastineen tiedoksi saantia, että komission mukaan T:n oli katsottava toimineen Dimonin välittäjänä. Suurin osa riidanalaisen päätöksen alaviitteissä 303 ja 304 nimenomaisesti mainituista asiakirjoista oli osoitettu T:lle. Toisaalta sekä väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa että kannekirjelmässä kantaja on esittänyt yksityiskohtaisia huomautuksia T:n roolista ja tehtävistä Dimon-konsernissa korostaen erityisesti sitä, ettei T. olisi pystynyt käyttämään Dimonin nimissä ratkaisevaa vaikutusvaltaa tämän tytäryhtiön toimintaan.

187 Näin ollen ensimmäisen kanneperusteen kolmas osa on jätettävä osin tutkimatta ja hylättävä osin perusteettomana.

3. *Toinen osa, joka koskee asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdan rikkomista ja suhteellisuusperiaatteen loukkaamista sakon maksamista koskevan yhteisvastuun laajuudesta aiheutuvien seurausten osalta*

a) Asianosaisten lausumat

188 Ensimmäisen kanneperusteen toisessa, toissijaisessa osassa kantaja arvostelee sitä, ettei komissio määrittäessään sen sakon määrää ole tehnyt mitään johtopäätöstä sen riidanalaisen päätöksen 386 perustelukappaleessa esittämästä toteamuksesta, jonka

mukaan Dimonin ei voitu katsoa olevan sen kanssa yhteisvastuussa rikkomisesta, joka on tapahtunut ennen vuoden 1997 toista puoliskoa. Se väittää, että tämä laskelma olisi pitänyt suorittaa siten, että käsitellään erikseen ajanjaksoa ennen 18.11.1997 – päivämäärä, jona Intabex osti sen – ja ajanjaksoa sen jälkeen.

189 Siten toisaalta ensin mainitusta ajanjaksosta kantaja katsoo, ettei komissiolla ollut perusteita käyttää kerrointa 2 sille määrätyn sakon laskentapohjan varoittavassa tarkoituksessa tehdyn korotuksen yhteydessä, koska se ei kuulunut tuolloin monikansalliseen yritykseen eikä ollut Dimonin ratkaisevan vaikutusvallan alainen. Se toteaa myös, että sen jälkeen, kun vuosina 1996 ja 1997 tapahtunutta rikkomista vastaavan sakon määrä on määritetty, on vielä varmistettava, ettei ”[sille] erikseen – – asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdan nojalla mahdollisesti määrättävän seuraamuksen enimmäismäärä (816 381 euroa, toisin sanoen 10 prosenttia [sen] tilikauden 2003/2004 – – liikevaihdosta) ylity”.

190 Toisaalta kantaja katsoo, että jälkimmäistä ajanjaksoa vastaava sakon määrä olisi pitänyt määrittää vähentämällä sille määrätyn sakon määrästä määrä, jonka se on yksinään velvollinen maksamaan kahdesta ensimmäisestä rikkomisvuodesta. Se lisää, että toisen kanneperusteen yhteydessä esitetyistä syistä ei ollut syytä käyttää korotuskerrointa varoittavassa tarkoituksessa.

191 Komission mukaan toinen osa on hylättävä perusteettomana.

b) Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

192 Vaikka oletettaisiin, ettei Dimonin voitu katsoa olevan yhteisvastuussa kyseisestä rikkomisesta yhdessä kantajan kanssa 18.11.1997 edeltävän ajanjakson osalta, on todettava, ettei tämä seikka vaikuta viimeksi mainitulle määrätyn sakon määrään.

193 Tässä yhteydessä on syytä huomauttaa, että vaikka Dimon tosiasiallisesti osti kantajayhtiön Intabexin välityksellä vasta 18.11.1997, kantaja osallistui jalostajien kartelliin – mikä muodostaa jatkuvan ja yhtenäisen rikkomisen (ks. edellä 21 kohta) – koko rikkomisajanjakson ajan, toisin sanoen 13.3.1996 alkaen. Ei ollut siten mitään syytä määrittää sen sakon määrää erikseen toisaalta 18.11.1997 edeltävän ja toisaalta sen jälkeisen ajanjakson osalta ja näin ollen määrätä sille kahden ajanjakson perusteella kahdesta eri määrästä muodostuvaa sakkoa.

194 Seikka, johon kantaja vetoaa, ei vaikuta myöskään kertoimen 2 käyttämiseen kantajalle määrätyn sakon laskentapohjan varoittavassa tarkoituksessa tehdyn korotuksen yhteydessä. Kuten jäljempänä esitetään yksityiskohtaisemmin toisen kanneperusteen tarkastelun yhteydessä, komissio päätti perustellusti käyttää kyseistä kerrointa asianomaisen yrityksen – toisin sanoen, kuten edellä on ensimmäisen kanneperusteen ensimmäisen osan tarkastelun yhteydessä osoitettu, kantajasta ja Dimon-konsernin johdossa olevasta yhtiöstä eli Dimonista muodostuvan taloudellisen yksikön – (riidanalaisen päätöksen antamista edeltäneen) vuoden 2003 koon ja kokonaisresurssien perusteella. Tämän vuoksi on täysin merkityksetöntä, ettei Dimon ennen 18.11.1997 muodostanut kantajan kanssa yhtä taloudellista yksikköä ja ettei sen voitu tämän vuoksi katsoa olleen yhteisvastuussa rikkomisesta viimeksi mainitun kanssa.

195 Sama koskee asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdassa säädettyä 10 prosentin enimmäismäärää, koska tämä määritetään asianomaisen yrityksen komission päätöksen tekemistä edeltäneen tilikauden kokonaisliikevaihdon perusteella (ks. edellä 109–111 kohta). Koska komissio käytti nyt käsiteltävässä asiassa – kuten ensimmäisen kanneperusteen ensimmäisen osan tarkastelun yhteydessä on todettu – perustellusti Dimonin vuoden 2003 konsolidoitua liikevaihtoa tämän enimmäismäärän määrittämiseksi, sillä, ettei viimeksi mainitun voida katsoa olleen yhteisvastuussa kilpailusääntöjen rikkomisesta 18.11.1997 edeltävän ajanjakson osalta, ei ole merkitystä.

196 Näin ollen ensimmäisen kanneperusteen toinen osa on hylättävä perusteettomana.

197 Edellä esitetyn perusteella ensimmäistä kanneperustetta ei voida hyväksyä. Näin ollen vaatimukset, jotka koskevat riidanalaisen päätöksen osittaista kumoamista, on hylättävä.

B *Toinen kanneperuste, joka koskee yhdenvertaisen kohtelun periaatteen loukkaamista*

1. *Asianosaisten lausumat*

198 Kantaja väittää, että komissio on loukannut yhdenvertaisen kohtelun periaatetta, koska se on soveltanut varoittavassa tarkoituksessa käytettävää korotuskerrointa sille muttei Taesille ja Deltafinalle määrätyn sakon laskentapohjaan.

199 Kantaja väittää, että komissio käytti perusteena sen kuulumista monikansalliseen yhtiöön, jolla on huomattava taloudellinen ja rahoituksellinen voima, soveltaakseen siihen kyseistä kerrointa. Adverbin ”[l]isäksi” käyttö riidanalaisen päätöksen 422 perustelukappaleen viimeisessä virkkeessä (ks. edellä 48 kohta) osoittaa, että se, että se väitetysti toimi emoyhtiönsä ratkaisevan vaikutusvallan alaisena, on pelkkä lisäperuste.

200 Kantaja huomauttaa, että Taes ja Deltafina kuuluvat konserniin, jonka taloudellinen ja rahoituksellinen voima on paljon suurempi kuin Dimon-konsernin. Näille kahdelle yhtiölle määrätyn sakon laskentapohjaa olisi tämän vuoksi myös pitänyt korottaa varoittavassa tarkoituksessa.

201 Kantaja toteaa lisäksi, että vaikka hyväksyttäisiin se, että komissio saattoi määrätä kertoimen 2 ainoastaan käyttämällä rikkomisesta vastuullisiksi katsottujen yhtiöiden liikevaihtoa, yhdenvertaisuuden periaatetta on loukattu. Se huomauttaa, ettei komissio ole käyttänyt Deltafinan liikevaihtoa soveltaakseen kerrointa Taesille määrätyn sakon laskentapohjaan, vaikka myös ensin mainittu osallistui rikkomiseen.

202 Toissijaisesti kantaja vaatii unionin yleistä tuomioistuinta pienentämään sakkonsa laskentapohjaan sovellettua kerrointa, koska se on kantajan mukaan suhteeton WWTE:n tapauksessa sovellettuun kertoimeen nähden.

203 Edellä esitetyn perusteella kantaja vaatii unionin yleistä tuomioistuinta tarkistamaan sille määrätyn sakon määrän laskentatavan kumoamalla kertoimen tai toissijaisesti pienentämällä sitä.

204 Komissio kiistää loukanneensa yhdenvertaisen kohtelun periaatetta, kun se sovelsi kerrointa kantajalle määrätyn sakon laskentapohjaan muttei Taesille ja Deltafinalle määrätyn sakon laskentapohjaan.

2. *Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta*

205 Ehkäisevyyden käsitteestä on muistutettava, että se on yksi huomioon otettavista seikoista sakon määrää laskettaessa. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan sakoilla, jotka määrätään EY 81 artiklan rikkomisista ja joista säädetään asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdassa sekä asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdassa, on tarkoitus sekä rangaista asianomaisia yrityksiä lainvastaisesta käyttäytymisestä että estää asianomaisia yrityksiä ja muita taloudellisia toimijoita rikkomasta kilpailusääntöjä tulevaisuudessa (asia C-289/04 P, Showa Denko v. komissio, tuomio 29.6.2006, Kok., s. I-5859, 16 kohta).

206 Varoittavan vaikutuksen tarkoitus mainitaan erityisesti suuntaviivojen 1 kohdan A alakohdan neljännessä alakohdassa, jonka mukaan ”– – on tarpeen määrittää sakon määrä tasolle, joka on riittävän varoittava”.

207 On myös todettava, että kyseessä olevan yrityksen koko ja taloudellinen voima ovat tekijöitä, jotka voidaan ottaa huomioon sakkoa laskettaessa ja näin ollen sakon ehkäisevän vaikutuksen takaamiseksi käytettävän korotuskertoimen vahvistamisessa (ks. edellä 205 kohdassa mainittu asia Showa Denko v. komissio, tuomion 16 ja 29 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

208 Syy kyseisen yrityksen koon ja kokonaisresurssien huomioon ottamiseen sakon ehkäisevää vaikutusta varmistettaessa piilee siinä vaikutuksessa, joka mainitulle yritykselle halutaan aiheuttaa, koska seuraamus ei saa olla vähäinen varsinkaan sen taloudelliseen kapasiteettiin nähden.

209 Yhteisöjen tuomioistuin on näin katsonut, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin oli perustellusti arvioinut, että ”valtavan” kokonaisliikevaihtonsa avulla eräs yritys hankki muihin kartellin jäseniin nähden helpommin sakon maksamisen kannalta välttämättömät varat, mikä oikeutti soveltamaan kerrointa sakon riittävän ehkäisevän vaikutuksen varmistamiseksi (edellä 205 kohdassa mainittu asia Showa Denko v. komissio, tuomion 18 kohta). Yhteisöjen tuomioistuin päätyi tähän päätelmään huomautettuaan, että se oli jo korostanut kunkin kartelliin kuuluvan yrityksen kokonaisliikevaihdon huomioon ottamisen tärkeyttä sakon määrän määrittämisessä (ks. edellä 205 kohdassa mainittu asia Showa Denko v. komissio, tuomion 17 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

210 Nyt käsiteltävässä asiassa komissio on soveltanut kerrointa 2 (toisin sanoen 100 prosentin korotusta) kantajalle määrätyn sakon laskentapohjaan ja kerrointa 1,5 (toisin sanoen 50 prosentin korotusta) WWTE:lle määrätyn sakon laskentapohjaan käyttäen perusteena niiden konsernien kokoa, joihin nämä kaksi jalostajaa kuuluvat, sekä niiden ”kokoa muihin jalostajiin verrattuna” (riidanalaisen päätöksen 423 perustelukappale). Näiden konsernien koon määrittämisessä komissio on käyttänyt kyseisten konsernien johdossa olevan yhtiön vuoden 2003 konsolidoitua liikevaihtoa (sama perustelukappale).

211 Riidanalaisen päätöksen 422 perustelukappaleen mukaan näiden korotusten tarkoituksena oli tehdä sakosta riittävän ehkäisevä. Komissio on katsonut, että sakon laskentapohja, joka kuvastaa ainoastaan markkina-asemaa, ei ole riittävän varoittava kantajan ja WWTE:n tapauksessa. Se huomautti tässä yhteydessä, että vaikka viimeksi mainituilla oli ainoastaan suhteellisen pienet markkinaosuudet Espanjan raakatupakan ostomarkkinoilla, ne kuuluivat monikansallisiin yhtiöihin, joilla on ”huomattava taloudellinen ja rahoituksellinen voima”, ja että ”lisäksi [ne olivat] toimineet

emoyhtiöidensä ratkaisevan vaikutusvallan alaisina” (saman perustelukappaleen toinen ja kolmas virke).

212 Kantajan esittämät väitteet ovat perusteettomia sekä tosiseikkojen että oikeudellisten seikkojen kannalta.

213 Ensiksi – päinvastoin kuin kantaja väittää – komissio ei ole korottanut kantajan sakon laskentapohjaa sakon riittävän varoittavan vaikutuksen takaamiseksi pelkästään sen vuoksi, että kantaja kuuluu konserniin, jolla on huomattava taloudellinen ja rahoituksellinen voima. Vaikka korotuksella pyrittiin ottamaan huomioon Dimon-konsernin koko ja kokonaisresurssit, komissio teki korotuksen ainoastaan sen vuoksi, että sen lisäksi, että kantaja kuuluu tähän konserniin, se muodosti konsernin johdossa olevan yhtiön kanssa yhden ainoan taloudellisen yksikön, toisin sanoen EY 81 artiklassa tarkoitetun yhden ainoan yrityksen. Todettakoon, että 99–103 kohdassa ja riidanalaisen päätöksen 377–386 perustelukappaleessa, joissa komission tarkoituksena on ollut osoittaa, että kantaja ja Dimon muodostivat yhdessä yhden ja saman yrityksen, mainitun oikeuskäytännön valossa kyseisen päätöksen 422 perustelukappaleen kaksi viimeistä virkettä (ks. edellä 211 kohta) on luettava yhdessä ja ovat ymmärrettävissä ainoastaan näin.

214 Toiseksi on todettava, että jos – kuten nyt käsiteltävässä asiassa – komissio käyttää varoittavassa tarkoituksessa käytettävän kertoimen soveltamisesta päättämiseen vaikuttavina arviointitekijöinä asianomaisen yrityksen kokoa ja kokonaisresursseja, tämä yritys voi sisältää unionin kilpailusääntöjen rikkomiseen syyllistyneen yhtiön

emoyhtiön vain, jos se tosiasiallisesti käyttää ratkaisevaa vaikutusvaltaa mainitun yhtiön toimintaan.

215 Yritys, jonka koko ja kokonaisresurssit otetaan tällä tavoin huomioon, vastaa välttämättä EY 81 artiklassa tarkoitettua yritystä, sellaisena kuin se on määritetty oikeuskäytännössä. Kuten jo edellä 208 kohdassa on todettu, syy näiden tekijöiden huomioon ottamiseen sakon riittävän varoittavaa vaikutusta varmistettaessa piilee siinä vaikutuksessa, joka sakon kohteena olevalle yritykselle halutaan aiheuttaa. Näin pyritään takaamaan sakon tehokkuus mukauttamalla sen määrä yrityksen kokonaisresurssien ja sen mukaan, mikä on sen kyky hankkia tarvittavat varat sakon maksamiseen. Mikäli oletetaan, että kilpailusääntöjä rikkonut yhtiö toimii markkinoilla itsenäisesti ja muodostaa siten yksinään yrityksen, tämä tavoite voi kyseisen itsenäisyyden vuoksi luonnollisestikin koskea ainoastaan mainittua yhtiötä eikä sen ohella muita sen konsernin, johon se kuuluu, yhtiöitä. Jos komission olisi tällaisessa tapauksessa otettava huomioon kyseisen konsernin koko ja taloudellinen voima päättääkseen varoittavassa tarkoituksessa käytettävästä korotuskertoimesta, haluttu ehkäisevä vaikutus kohdistuisi rikkomisesta vastuussa olevan yrityksen sijaan eri yksikköön, minkä lisäksi sakon määrä voisi nousta liian korkeaksi kyseisen yrityksen taloudelliseen kapasiteettiin nähden, mikä olisi vastoin suhteellisuusperiaatetta.

216 Kolmanneksi huomautettakoon, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yhdenvertaisen kohtelun periaatetta loukataan ainoastaan, jos toisiinsa rinnastettavia tilanteita kohdellaan eri tavalla tai jos erilaisia tilanteita kohdellaan samalla tavalla, ellei tällaista kohtelua voida objektiivisesti perustella (edellä 133 kohdassa mainitut asia Sermide, tuomion 28 kohta ja asia BPB de Eendracht v. komissio, tuomion 309 kohta).

217 Nyt käsiteltävässä asiassa toisaalta kantaja ja toisaalta Taes ja Deltafina eivät olleet toisiinsa rinnastettavissa tilanteissa, koska ensin mainitun emoyhtiön katsottiin viimeksi mainittujen emoyhtiöistä poiketen olevan yhteisvastuussa rikkomisesta, johon sen tytäryhtiö oli syyllistynyt, siitä syystä, että se tosiasiallisesti käytti ratkaisevaa vaikutusvaltaa tämän kauppapolitiikkaan (ks. riidanalaisen päätöksen 18 ja 375–386 perustelukappale sekä edellä 32–36 kohta). Edellä 99–103 kohdassa mainittujen periaatteiden mukaisesti kantajan ja Dimonin katsottiin yhdessä muodostavan EY 81 artiklassa tarkoitetun yhden ja saman yrityksen, jonka koko ja kokonaisresurssit määrittivät varoittavassa tarkoituksessa käytettävän kertoimen soveltamisen.

218 Samoista syistä kantaja ei voi moittia komissiota siitä, ettei se ole käyttänyt Deltafinan liikevaihtoa soveltaakseen kerrointa Taesille määrätyn sakon laskentapohjaan. Komissio ei ole koskaan katsonut, että Deltafina kykeni käyttämään ratkaisevaa vaikutusvaltaa sisaryhtiönsä Taesin toimintaan, eikä varsinkaan, että se tosiasiallisesti käytti sellaista valtaa. Koska näiden kahden yhtiön ei ole katsottu muodostavan yhdessä yhtä taloudellista yksikköä, ensin mainitun kokoa ja resursseja ei voitu käyttää siitä päättämiseen, sovelletaanko kerrointa varoittavassa tarkoituksessa jälkimmäisen laskentapohjaan.

219 Neljänneksi pelkästään vertaamalla toisiinsa Dimonin vuoden 2003 liikevaihtoa, joka oli 1 271 700 000 Yhdysvaltain dollaria, ja SCC:n – WWTE:n konsernin emoyhtiön – saman vuoden liikevaihtoa, joka oli 993 716 000 Yhdysvaltain dollaria, voidaan päätellä, että Dimonin tapauksessa sovellettu kerroin 2 ei ole selvästi suhteeton verrattuna WWTE:hen sovellettuun kertoimeen 1,5.

220 Edellä esitetyn perusteella voidaan todeta, että toinen kanneperuste on hylättävä perusteettomana ja että näin ollen ei ole syytä poistaa tai alentaa kantajan sakon laskentapohjaan varoittavassa tarkoituksessa sovellettua kerrointa.

C *Kolmas kanneperuste, joka koskee luottamuksensuojan periaatteen loukkaamista*

1. *Asianosaisten lausumat*

221 Kantaja väittää, että se lopetti rikkomisen heti komission ensimmäisten toimenpiteiden jälkeen, ja moittii komissiota siitä, että se on loukannut kantajan perusteltua luottamusta, koska se ei ole suuntaviivojen 3 kohdan ja päätöksentekokäytäntönsä mukaisesti ottanut huomioon tätä lieventävää seikkaa määrittäessään kantajalle määrätyn sakon määrää.

222 Kantaja toteaa vastauksessaan, että vaikka komissiolla on asetuksen N:o 1/2003 nojalla harkintavaltaa sakon määrän määrittämisessä, tämä ei kuitenkaan tarkoita, että se voisi olla noudattamatta itse itselleen asettamiaan, tässä tapauksessa suuntaviivoissa vahvistamiaan sääntöjä. Se myöntää, ettei komission tarvitse automaattisesti myöntää alennusta sakon määrään tai ottaa huomioon lieventävää seikkaa, mutta katsoo, että kun tällaisten seikkojen olemassaolosta on näyttöä, komission on otettava se huomioon ja esitettävä päätöksessään perustelut, joiden vuoksi se katsoo, että kyseinen seikka on tai ei ole peruste sakon määrän alentamiselle.

223 Komissio ei myöskään voi kantajan mukaan väittää, ettei heti komission ensimmäisten toimenpiteiden jälkeen toteutetun rikkomisen lopettamisen huomioon ottaminen lieventävänä seikkana ole asianmukaista, jos kilpailusääntöjä on rikottu vakavasti ja tahallisesti, edes jos lopettaminen vaikutti myönteisesti kyseisen rikkomisen kestoon.

224 Edellä esitetyn perusteella kantaja vaatii unionin yleistä tuomioistuinta alentamaan sille määrätyn sakon määrää.

225 Komissio kiistää kantajan väitteet.

2. *Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta*

226 Kantaja moittii kannekirjelmässä komissiota siitä, ettei se ole ottanut sen tapauksessa huomioon lieventävänä seikkana sitä sen väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa mainitsemaa seikkaa, että se oli lopettanut rikkomisen heti komission ensimmäisten toimenpiteiden jälkeen.

227 Tässä yhteydessä on muistettava, että komission on lähtökohtaisesti noudatettava omia suuntaviivojaan sakkojen määriä vahvistaessaan. Suuntaviivoissa ei kuitenkaan todeta, että komission pitäisi aina ottaa erikseen huomioon kaikki suuntaviivojen 3 kohdassa luetellut lieventävät seikat, eikä sillä ole velvollisuutta myöntää tällä perusteella automaattisesti lisäalennusta, sillä sitä, onko sakon mahdollinen alentaminen lieventävien seikkojen perusteella asianmukaista, on arvioitava kokonaisvaltaisesti siten, että otetaan huomioon kaikki asiaan vaikuttavat seikat. Suuntaviivojen antaminen ei näet ole tehnyt merkityksettömäksi aikaisempaa oikeuskäytäntöä,

jonka mukaan komissiolla on harkintavaltaa, jonka perusteella se voi ottaa tai olla ottamatta huomioon tiettyjä seikkoja, kun se vahvistaa erityisesti tapaukseen liittyvien seikkojen perusteella niiden sakkojen määrän, jotka se aikoo määrätä. Koska suuntaviivoissa ei ole pakottavaa toteamusta lieventävistä seikoista, jotka voidaan ottaa huomioon, on katsottava, että komissio on pitänyt itsellään tiettyä harkintavaltaa, jotta se voi arvioida kokonaisvaltaisesti sitä, missä määrin sakkoja on mahdollisesti alennettava lieventävien seikkojen perusteella (ks. yhdistetyt asiat T-259/02-T 264/02 ja T-271/02, Raiffeisen Zentralbank Österreich ym. v. komissio, tuomio 14.12.2006, Kok., s. II-5169, 473 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

228 Suuntaviivojen 3 kohdan kolmannen luetelmakohdan mukaan lieventäviin seikkoihin kuuluu se, että ”yritys on lopettanut rikkomuksen heti komission ensimmäisen toimenpiteen jälkeen (erityisesti tarkastukset)”.

229 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan tämä päättäminen voi loogisesti olla lieventävä seikka kuitenkin vain, jos on syytä olettaa, että kyseiset komission toimenpiteet ovat saaneet aikaan sen, että kysymyksessä olevat yritykset ovat päättäneet kilpailunvastaiset menettelynsä, koska tapaus, jossa rikkominen on jo päättynyt ennen komission ensimmäisten toimenpiteiden ajankohtaa, ei kuulu suuntaviivojen tämän kohdan soveltamisalaan (asia T-50/00, Dalmine v. komissio, tuomio 8.7.2004, Kok., s. II-2395, 328 ja 329 kohta, tuomio pysytetty valituksen jälkeen asiassa C-407/04 P, Dalmine v. komissio, tuomio 25.1.2007, Kok., s. I-829, 158 kohta).

230 Nyt käsitellyssä asiassa rikkominen oli kuitenkin päättynyt 10.8.2001 eli ennen komission ensimmäisiä tarkastuksia 3.10.2001. Riidanalaisen päätöksen 432 perustelukappaleesta käy ilmi, että vaikka jalostajat ovat ilmoittaneet, että niiden kartelli oli päättynyt viimeksi mainittuna ajankohtana, komissio on katsonut rikkomisen päättymisen ajankohdaksi ensin mainitun päivämäärän sen perusteella, että sen hallussa

ollut ”viimeinen todiste” oli 10.8.2001 pidetystä kokouksesta, joka mainitaan riidanalaisen päätöksen 260 perustelukappaleessa. Tämä päättyminen ei näin ollen voi olla lieventävä seikka sakon määrää vahvistettaessa.

231 On syytä lisätä, että vaikka komissio olisi katsonut, että rikkominen oli päättynyt samana päivänä, jona se oli suorittanut ensimmäiset tarkastuksensa, se olisi voinut täysin perustellusti jättää ottamatta huomioon lieventävän seikan, johon kantaja on vedonnut. Sakon alentaminen sillä perusteella, että kilpailusääntöjen rikkominen on lopetettu heti komission ensimmäisten toimenpiteiden jälkeen, ei voi nimittäin olla automaattista, vaan se riippuu siitä, miten komissio on harkintavaltansa perusteella arvioinut yksittäistapaukseen liittyviä olosuhteita. Tässä yhteydessä suuntaviivojen 3 kohdan kolmannen luetelmakohdan soveltaminen yrityksen hyväksi on erityisen tarkoituksenmukaista tilanteessa, jossa kyseisen käyttäytymisen kilpailunvastaisuus ei ole ilmeinen. Sen soveltaminen ei sitä vastoin lähtökohtaisesti ole yhtä asianmukaista tilanteessa, jossa menettely on selvästi kilpailunvastaista, mikäli se on näytetty toteen (asia T-156/94, Aristrain v. komissio, tuomio 11.3.1999, Kok., s. II-645, 138 kohta ja asia T-44/00, Mannesmannröhren-Werke v. komissio, tuomio 8.7.2004, Kok., s. II-2223, 281 kohta).

232 Nyt käsiteltävässä asiassa kantajan käyttäytymisen kilpailunvastaisuudesta ei ollut kuitenkaan epäilyä. Jalostajien kartelli, jonka tavoitteena oli hintojen vahvistaminen ja markkinoiden jakaminen (ks. riidanalaisen päätöksen 278–317 perustelukappale), on kilpailuoikeuden klassinen ja erityisen vakava rikkomistapaus (ks. riidanalaisen päätöksen 409–411 perustelukappale); tällaisen toiminnan lainvastaisuuden komissio on vahvistanut useaan otteeseen ensimmäisistä kilpailualan toimenpiteistään alkaen. Lisäksi se, että kyseisessä kartellissa oli salainen aspekti, vahvistaa sen, että kantaja oli täysin tietoinen toimintansa lainvastaisuudesta.

233 Vastauskirjelmässään kantaja esittää uuden väitteen, joka koskee sitä, ettei komissio ole esittänyt riidanalaisessa päätöksessä selityksiä syistä, joiden vuoksi se oli katsonut, ettei sen tarvinnut ottaa huomioon kyseistä väitettyä lieventävää seikkaa.

234 Samoista syistä kuin edellä 182 kohdassa on katsottava, että se, että kantaja esitti tämän väitteen ensimmäisen kerran vasta vastausvaiheessa, ei estä unionin yleistä tuomioistuinta tutkimasta sitä nyt käsiteltävässä asiassa.

235 Tätä väitettä ei kuitenkaan voida hyväksyä.

236 Vakiintuneessa oikeuskäytännössä todetaan, että vaikka komission on EY 253 artiklan nojalla mainittava ne tosiseikat, jotka ovat päätöksen syynä, ja ne seikat, joiden perusteella se on tehnyt kyseisen päätöksen, tässä määräyksessä ei edellytetä, että komission on käsiteltävä kaikkia hallinnollisessa menettelyssä käsiteltyjä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja (asia 322/81, Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin v. komissio, tuomio 9.11.1983, Kok., s. 3461, Kok. Ep. VII, s. 339, 14 ja 15 kohta ja asia T-319/94, Fiskeby Board v. komissio, tuomio 14.5.1998, Kok., s. II-1331, 127 kohta). Unionin tuomioistuin on siten jo katsonut, ettei komissiolla ole velvollisuutta ottaa kantaa kysymyksiin, jotka eivät selvästi mitenkään liity asiaan tai jotka ovat merkityksettömiä tai selvästi toissijaisia (asia T-349/03, Corsica Ferries France v. komissio, tuomio 15.6.2005, Kok., s. II-2197, 64 kohta). Samaa periaatetta sovelletaan, kun syy, jonka vuoksi lieventävää seikkaa, johon kantaja on vedonnut hallinnollisen menettelyn kuluessa, ei voida määritellä lieventäväksi, on helposti ymmärrettävissä, kuten nyt käsiteltävässä asiassa (ks. tältä osin edellä 229–232 kohta).

237 Edellä esitetystä seuraa, että kolmas kanneperuste on hylättävä perusteettomana ja että näin ollen ei ole syytä myöntää kantajalle lisäalennusta lieventävien seikkojen perusteella.

D *Neljäs kanneperuste, joka koskee yhteistyötiedonannon rikkomista ja suhteellisuusperiaatteen sekä luottamuksensuojan ja yhdenvertaisen kohtelun periaatteiden loukkaamista*

1. *Asianosaisten lausumat*

238 Kantaja väittää, että komissio on rikkonut yhteistyötiedonantoa ja loukannut suhteellisuusperiaatetta sekä luottamuksensuojan ja yhdenvertaisen kohtelun periaatteita myöntämällä sille kyseisen tiedonannon D kohdan 2 alakohdan nojalla pienemmän alennuksen sakon määrästä kuin WWTE:lle, Cetarsalle ja Taesille.

239 Ensin kantaja katsoo, ettei komissio voi perustella tätä erilaista kohtelua esittämällä, että se on kiistänyt tietyt väitetiedoksiannossa kuvaillut seikat ja jalostajien hintasopimusten salaisen luonteen.

240 Tässä yhteydessä se ensiksikin esittää, että väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa se on ainoastaan selventänyt tiettyjä väitetiedoksiannossa epätäsmällisesti tai virheellisesti esitettyjä seikkoja. Kertomansa mukaan se ei ole koskaan esimerkiksi ilmoittanut, että jalostajien tekemät korkeinta keskimääräistä myyntihintaa koskeneet sopimukset ja tuottajien edustajien tekemät keskimääräistä vähimmäishintaa koskeneet sopimukset neutralisoivat toisensa. Se lisää, että lopullisessa kertomuksessaan kuulemismenettelystä vastaava neuvonantaja itse totesi, että väitetiedoksiantoon sisältyi tiettyjä moniselitteisyyksiä ja että jalostajien väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa sekä kuulemisessa esittämien täsmennysten ansiosta komissio saattoi monelta osin ”täsmentää [päätösluonnoksensa] sisältöä”.

241 Toiseksi kantaja väittää, ettei se ole väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa kiistänyt korkeinta keskimääräistä myyntihintaa koskevien sopimusten salaista luonnetta sinänsä. Se on ainoastaan täsmentänyt, että jalostajien välisten neuvottelujen ”tuloksen”, toisin sanoen korkein keskimääräinen hinta, josta ne sopivat kunkin kampanjan alussa ja jota ne ehdottivat maatalousalan etujärjestöjen ja tuottajaryhmittymien kanssa käymissään kollektiivisissa neuvotteluissa, täytyi olla tuotantoalan tiedossa. Se täsmentää, että se toisin sanoen ”viittasi julkiseen tietoon jalostajien vuoden alussa sopimasta korkeimman keskimääräisen ostohinnan määrästä, josta olisi joka tapauksessa tullut julkinen hinta sen jälkeen, kun sitä oli ehdotettu [maatalousalan etujärjestöjen ja tuottajaryhmittymien] kanssa käydyissä hintaneuvotteluissa korkeimmaksi määräksi, jolla jalostajat olivat valmiita ostamaan tupakkaa”.

242 Toiseksi kantaja väittää, että komissio on soveltanut virheellisesti yhteistyötiedonantoa ja loukannut suhteellisuusperiaatetta.

243 Tässä yhteydessä kantaja esittää ensin, että komissio on virheellisesti jättänyt soveltamatta sen tapauksessa yhteistyötiedonannon D kohdan 2 alakohdan toista luetelmakohtaa väittäessään riidanalaisen päätöksen 454 perustelukappaleessa, että se oli kyseenalaistanut olennaisella tavalla tietyt väitetiedoksiannossa esitetyt tosiseikat, ja kieltäytyessään tämän vuoksi kyseisen määräyksen nojalla myöntämästä sille alennusta sakon määrästä.

244 Toiseksi kantaja väittää tehneensä komission kanssa tiivistä yhteistyötä komission suorittamista tarkastuksista lähtien. Se täsmentää, että sen komissiolle toimittamat ohjeet ja täsmennykset ovat auttaneet viimeksi mainittua ymmärtämään helpommin markkinoiden toimintaa ja osapuolten tiettyä käyttäytymistä sekä selvittämään rikkomisen tiettyjä olennaisia osa-alueita. Se katsoo, että komission olisi tämän vuoksi pitänyt myöntää sille yhteistyötiedonannon D kohdan 2 kohdan ensimmäisen luetelmakohdan perusteella sakon määrästä suurempi alennus kuin 20 prosenttia.

245 Kolmanneksi kantaja katsoo, että sillä oli oikeus hyötyä yhtä suuresta alennuksesta kuin se, joka myönnettiin Taesille, toisin sanoen 40 prosenttia; Taes ei ollut toimittanut komissiolle arvokkaampia tietoja kuin kantajan toimittamat.

246 Toissijaisesti se väittää, että sen olisi pitänyt hyötyä vähintään samansuuruisesta alennuksesta – 25 prosenttia – sakon määrässä kuin Cetarsa ja WWTE. Sen mukaan komissio ei ole ymmärtänyt oikein sen keskimääräistä hintaa koskevien sopimusten salaisesta luonteesta toimittamia selvityksiä.

247 Komission mukaan neljäs kanneperuste on hylättävä perusteettomana.

248 Ensiksi komissio kiistää kantajan väitteen, jonka mukaan se on väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa ainoastaan hieman tarkentanut tiedonannossa esitettyjä seikkoja. Itse asiassa kantaja oli kyseenalaistanut tiettyjä mainittuihin seikkoihin liittyviä tärkeitä näkökohtia. Tarkemmin sanottuna kantaja kiisti jalostajien tekemien (korkeinta) keskimyyntihintaa koskevien sopimusten salaisen luonteen ja puolusti kantaa, jonka mukaan nämä sopimukset eivät ylittäneet tuottajien edustajien tekemiä sopimuksia.

249 Toiseksi komissio väittää soveltaneensa oikein yhteistyötiedonannon D kohdan 2 alakohtaa ja kiistää loukanneensa suhteellisuusperiaatetta.

250 Kolmanneksi komissio kiistää loukanneensa yhdenvertaisen kohtelun periaatetta myöntäessään Taesille, Cetarsalle ja WWTE:lle suuremman alennuksen kuin kantajalle. Se huomauttaa, että Taesin sille toimittamien tietojen perusteella se pystyi erityisesti osoittamaan Deltafinan osallistumisen kyseisiin kilpailua rajoittaviin menettelytapoihin ja ettei kantaja ollut esittänyt uusia merkityksellisiä tietoja vaan korkeintaan

”jo tiedossa olleisiin asioihin liittyviä yksityiskohtia”. Se lisää, etteivät Taes, Cetarsa ja WWTE kantajasta poiketen ole kiistäneet (korkeinta) keskimyyntihintaa koskevien jalostajien tekemien sopimusten salaista luonnetta. Taes ei myöskään – kantajasta poiketen – asettanut kyseenalaisiksi tiettyjä muita väitetiedoksiannossa esitettyjä seikkoja.

2. *Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta*

251 Ennen kantajan esittämien eri väitteiden tarkastelua on syytä esittää joitakin yleisiä huomioita.

252 On muistutettava, että komissiolla on sakkojen laskentatavan osalta laaja harkintavalta ja se voi ottaa tältä osin huomioon lukuisia tekijöitä, joihin kuuluu kyseessä olevien yritysten yhteistyö komission yksiköiden suorittaman tutkimuksen aikana. Komissiolla on tältä osin laaja harkintavalta, kun se arvioi yhteistyön laatua ja hyödyllisyyttä muun muassa suhteessa muiden yritysten myötävaikutukseen asian selvittämisessä (asia C-328/05 P, SGL Carbon v. komissio, tuomio 10.5.2007, Kok., s. I-3921, 81 ja 88 kohta).

253 Jotta sakkoa voitaisiin alentaa yhteistyön perusteella, kyseessä olevan yrityksen on toiminnallaan helpotettava komission tehtävää eli kilpailusääntöjen rikkomisten toteamista ja niistä rankaisemista (ks. edellä 110 kohdassa mainittu asia JFE Engineering ym. v. komissio, tuomion 499 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) ja ilmennettävä todellista yhteistyöhenkeä (edellä 99 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Dansk Rørindustri ym. v. komissio, tuomion 395 ja 396 kohta).

254 Komissio on yhteistyötiedonannossa määritellyt ne edellytykset, joilla komission kanssa kartelleja koskevissa tutkimuksissa yhteistyössä olevat yritykset voidaan vapauttaa sakoista tai joilla kyseiset yritykset voivat saada alennusta sakoista, jotka niiden olisi muussa tapauksessa pitänyt maksaa (ks. yhteistyötiedonannon A kohdan 3 alakohta).

255 Yhteistyötiedonannon D kohdassa, jonka otsikko on ”Sakkojen määrän merkittävä alentaminen”, todetaan seuraavaa:

”Jos yritys tarjoutuu yhteistyöhön ilman, että kaikki edellä B tai C kohdassa esitetyt edellytykset täyttyvät, yritykselle voidaan myöntää 10–50 prosenttia alennusta siihen sakkojen määrään, mikä sille olisi määrätty ilman yhteistyötä.

Näin voidaan menetellä erityisesti, jos:

– yritys toimittaa komissiolle ennen vastalauseiden tiedoksi antamista tietoja, asiakirjoja tai muita todisteita, jotka auttavat rikkomuksen todistamisessa,

– saatuaan tiedon vastalauseista yritys ilmoittaa komissiolle, että se ei kiistä niiden seikkojen olemassaoloa, joihin komission esittämät syytökset perustuvat.”

256 Nyt käsiteltävässä asiassa on syytä huomauttaa, että on kiistatonta, että riidanalaisen päätöksen 450 perustelukappaleessa esitetyn mukaan kantaja ei täyttänyt yhteistyötiedonannon B ja C kohdan soveltamisedellytyksiä, minkä vuoksi sen toimintaa oli arvioitava kyseisen tiedonannon D kohdan kannalta.

257 Kantajan tämän kanneperusteen yhteydessä esittämät eri väitteet voidaan ryhmitellä kahteen osaan. Ensimmäinen osa koskee sitä, ettei kantajaan sovellettu yhteistyötiedonannon D kohdan 2 alakohdan toista luetelmakohtaa. Toinen osa liittyy kantajan toteuttaman yhteistyön laatuun verrattuna Taesin, Cetarsan ja WWTE:n toteuttamaan yhteistyöhön.

a) Yhteistyötiedonannon D kohdan 2 alakohdan toisen luetelmakohdan jättäminen soveltamatta kantajaan

258 Riidanalaisen päätöksen 454 perustelukappaleessa komissio myönsi kantajalle 20 prosentin alennuksen sakon määrästä yksinomaan yhteistyötiedonannon D kohdan 2 alakohdan ensimmäisen luetelmakohdan nojalla. Riidanalaisen päätöksen tästä perustelukappaleesta ja 453 perustelukappaleesta yhdessä tarkasteltuina ilmenee, että komissio kieltäytyi kahdesta syystä soveltamasta kantajaan saman alakohdan toista luetelmakohtaa, vaikka kantaja oli ilmoittanut yleisesti, ettei se kiistänyt niitä tosiseikkoja, joihin sitä vastaan esitetyt syytteet perustuivat.

259 Ensiksikään eräs kantajan väitteistä ei vastannut tapahtumien tosiasiallista luonnetta. Tämä koski väitettä, jonka mukaan toisaalta (korkeimpia) keskimyyntihintoja koskevat jalostajien sopimukset ja toisaalta tuottajien ja jalostajien tekemät tuottajaryhmittymäkohtaista keskimääräistä vähimmäishintaa koskevat sopimukset olivat samanlaiset ja että näin ollen jalostajien ja tuottajien toiminnan mahdolliset kilpailua rajoittavat vaikutukset neutralisoivat toisensa. Komissio viittasi tässä yhteydessä kantajan väitetiedoksiantoon antaman vastauksen sivuihin 18–45.

260 On todettava, ettei kantajan väitetiedoksiantoon antaman vastauksen edellä mainittuihin sivuihin sisälly sellaista väitettä. Lisäksi komissio, jota kehotettiin prosessinjohtotoimien yhteydessä määrittämään tämän vastauksen ne kohdat, joissa tämä väite esitetään, totesi, ettei väitettä ollut esitetty nimenomaisesti vaan että se käy epäsuorasti ilmi tietyistä kantajan siinä esittämistä väitteistä. Komissio toisti tämän selityksen unionin yleisen tuomioistuimen esittämään kysymykseen istunnossa antamassaan vastauksessa.

261 Vaikka komissio voisi käyttää perusteena pelkkää implisiittistä väitettä osoittaakseen, että tosiseikkojen olemassaolo on kiistetty nyt käsiteltävässä asiassa yhteistyötiedonannon D kohdan 2 alakohdan toisen luetelmakohdan mukaisesti, komission tarkoittamista perusteluista ei voida päätellä kantajan väittäneen, että kaksi edellä 259 kohdassa mainituista sopimusryhmistä oli samanlaisia ja että jalostajien ja tuottajien toiminnan mahdolliset kilpailua rajoittavat vaikutukset neutralisoivat näin ollen toisensa. Kyseisillä väitteillä kantajan tarkoitus oli ainoastaan ilmaista mielipide, jonka mukaan – vaikka (korkeimpia) keskimyyntihintoja koskevia jalostajien sopimuksia ei ollut tehty – markkinoilla ei vallinnut täydellinen kilpailu, koska maatalousalan etujärjestöt ja tuottajaryhmittymät sopivat keskenään raakatupakan keskimyyntihinnat, joista ne tämän jälkeen kävivät kollektiivisia neuvotteluja jalostajien kanssa. Tällaista kartellin markkinavaikutuksia koskevaa näkemystä ei voida missään tapauksessa kohtuudella rinnastaa näiden tosiseikkojen paikkansapitävyyden kiistämiseen edellä mainitussa määräyksessä tarkoitetulla tavalla (ks. vastaavasti asia T-224/00, Archer Daniels Midland ja Archer Daniels Midland Ingredients v. komissio, tuomio 9.7.2003, Kok., s. II-2597, 366 kohta). Huomautettakoon erityisesti, ettei kantaja ole näillä väitteillä millään tavoin kyseenalaistanut kyseisten sopimusten olemassaoloa sinänsä. Lisättäköön, että useat kantajan väitetiedoksiantoon antaman vastauksen sivuilla 18–45 esittämistä täsmennyksistä on nimenomaisesti otettu huomioon riidanalaisessa päätöksessä (ks. erityisesti riidanalaisen päätöksen 75, 82 ja 201 perustelukappale).

262 Toiseksi kantaja on kiistänyt (korkeinta) keskimyyntihintaa koskevien jalostajien tekemien sopimusten salaisen luonteen.

263 Tässä yhteydessä on syytä todeta, että väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa kantaja on todellakin selkeästi puolustanut tällaista näkökantaa. Kyseisen vastauksen sivulla 8 se on muun muassa ilmoittanut, että ”[jalostajat] [eivät olleet] missään vaiheessa tehneet salaisia sopimuksia keskihinnoista tuottajien neuvottelufoorumin kanssa järjestettyjen kollektiivisten neuvottelujen ulkopuolella”. Selitys, jonka kantaja yrittää antaa tästä ilmoituksesta kirjelmissään (ks. edellä 241 kohta), perustuu puhtaasti keinotekoiseen erotteluun eikä vakuuta.

264 Koska mainittu ilmoitus ei vastaa millään tavoin todellisuutta ja koska jalostajien kartelliin sisältyi salainen osa, joka on hyvin tärkeä riidanalaisen päätöksen systematiikan kannalta, voidaan todeta, ettei komissio ole tehnyt ilmeistä arviointivirhettä katsoessaan päätöstä laatiessaan, että kantaja oli kiistänyt tosiseikkojen olemassaolon yhteistyötiedonannon D kohdan 2 alakohdan toisen luetelmakohdan mukaisesti.

b) Kantajan toteuttaman yhteistyön laatu verrattuna Taesin, Cetarsan ja WWTE:n toteuttamaan yhteistyöhön

265 Ensiksikään kantaja ei voi väittää, että yhteistyötiedonannon D kohdan 2 alakohdan nojalla sille olisi pitänyt myöntää samansuuruinen alennus sakon määrästä kuin Taesille.

266 Yhtäältä on todettava, että tiedonannon D kohdan 2 alakohdan toisen luetelmakohdan soveltamisen osalta Taes ei ollut – kantajasta poiketen – millään tavoin kiistänyt tosiseikkojen olemassaoloa.

267 Toisaalta siltä osin kuin on kyse D kohdan 2 alakohdan ensimmäisen luetelmakohdan soveltamisesta, asiakirja-aineistosta käy selvästi ilmi, että Taesin toteuttama yhteistyö oli laadukkaampaa ja hyödyllisempää kuin kantajan toteuttama yhteistyö. Vaikka kantajan toimittamat tiedot ovat hyödyllisiä, ne suurelta osin ainoastaan vahvistivat tai täsmensivät asioita, jotka olivat jo komission tiedossa, ja niihin sisältyi näin ollen ainoastaan vähäinen lisäarvo. Taes sen sijaan oli esittänyt myös uusia ja ratkaisevia seikkoja, joiden ansiosta Deltafinan vastuu rikkomisesta voitiin osoittaa.

268 Kantaja ei voi tässä yhteydessä perustellusti vedota – kuten se tekee kannekirjelmässä – komission sille asetuksen N:o 17 11 artiklan nojalla esittämiin kysymyksiin antamiinsa vastauksiin. Komissiolle toimitetaan asiakirjat vastauksena tietojensaantipyyntöön lakiin perustuvan velvoitteen nojalla, eikä niitä voida ottaa huomioon yhteistyötiedonannon nojalla, vaikka niillä voidaan osoittaa, että ne toimittanut yritys tai jokin muu yritys on syyllistynyt kilpailunvastaiseen käyttäytymiseen (yhdistetyt asiat T-101/05 ja T-111/05, BASF ja UCB v. komissio, tuomio 12.12.2007, Kok., s. II-4949, 111 kohta).

269 Toiseksi kantaja ei voi myöskään vaatia samansuuruista alennusta kuin Cetarsalle ja WWTE:lle myönnetty. Kantajasta poiketen viimeksi mainitut eivät kiistäneet (korkeinta) keskimyyntihintaa koskevien jalostajien tekemien sopimusten salaista luonnetta. Huomautettakoon myös, että vaikka komissio moitti riidanalaisessa päätöksessä Cetarsaa ja WWTE:tä siitä, että ne ovat väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa esittäneet saman edellä 259 kohdassa esitetyn väitteen, unionin yleinen tuomioistuin katsoi nyt käsiteltävän asian tavoin asiassa T-33/05, Cetarsa vastaan

komissio, 3.2.2011 antamassaan tuomiossa (271 kohta, ei julkaistu oikeustapauskokoelmassa) ja asiassa T-37/05, World Wide Tobacco España vastaan komissio, 8.3.2011 antamassaan tuomiossa (197 kohta, ei julkaistu oikeustapauskokoelmassa), että näin toimiessaan komissio teki ilmeisen arviointivirheen.

270 Edellä esitetyn perusteella neljäs kanneperuste on hylättävä perusteettomana, lukuun ottamatta kuitenkaan edellä 259 kohdassa mainittua väitettä – jonka komissio virheellisesti katsoi kantajan esittämäksi – koskevaa kanneperusteen osaa.

E *Sakon lopullisen määrän määrittäminen*

271 Näissä olosuhteissa unionin yleisen tuomioistuimen on vahvistettava alennuksen asianmukainen suuruus. Unionin yleinen tuomioistuin käyttää tätä harkintavaltaansa ja katsoo, että kantajalle on myönnettävä sen yhteistyön perusteella 5 prosentin lisäalennus sille jo myönnetyn 20 prosentin lisäksi. Näin sakon määrään on syytä soveltaa 25 prosentin alennusta sen kattosäännön soveltamisen jälkeen, jonka mukaan sakko voi olla enintään 10 prosenttia liikevaihdosta eli 3 240 000 euroa, minkä vuoksi määrättävän lopullisen sakon määräksi vahvistetaan 2 430 000 euroa.

Oikeudenkäyntikulut

272 Unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Tämän artiklan 3 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaisesti unionin yleinen tuomioistuin voi määrätä oikeudenkäyntikulut jaettaviksi asianosaisten kesken, jos asiassa osa vaatimuksista ratkaistaan toisen asianosaisen ja osa toisen asianosaisen hyväksi.

273 Koska käsiteltävä kanne hyväksytään osittain, asian olosuhteita arvioidaan oikein, kun päätetään, että kantaja velvoitetaan vastaamaan 9/10 omista oikeudenkäyntikuluistaan ja korvaamaan 9/10 komission oikeudenkäyntikuluista ja että komissio velvoitetaan vastaamaan 1/10 omista oikeudenkäyntikuluistaan ja 1/10 kantajan oikeudenkäyntikuluista.

Näillä perusteilla

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (neljäs jaosto)

on ratkaissut asian seuraavasti:

1) [EY] 81 artiklan 1 kohdan mukaisesta menettelystä 20.10.2004 tehdyn komission päätöksen K (2004) 4030 lopullinen (asia COMP/C.38.238/B.2 - Raakatupakka-ala – Espanja) 3 artiklassa Agroexpansión SA:lle määrätyn sakon määräksi vahvistetaan 2 430 000 euroa.

2) Kanne hylätään muilta osin.

3) Agroexpansión vastaa 9/10 omista oikeudenkäyntikuluistaan, ja se velvoitetaan korvaamaan 9/10 Euroopan komission oikeudenkäyntikuluista, ja komissio vastaa 1/10 omista oikeudenkäyntikuluistaan, ja se velvoitetaan korvaamaan 1/10 kantajan oikeudenkäyntikuluista.

Czúcz Labucka O'Higgins

Julistettiin Luxemburgissa 12 päivänä lokakuuta 2011.

Allekirjoitukset

Sisällys

Asian tausta ..... II - 7013

A Kantaja ja hallinnollinen menettely ..... II - 7013

B Riidanalainen päätös ..... II - 7016

C Riidanalaisen päätöksen adressaatit ..... II - 7018

D Sakkojen määrän määrittäminen ..... II - 7023

1. Sakon laskentapohja ..... II - 7024

2. Sakon perusmäärä ..... II - 7027

3. Raskauttavat ja lieventävät olosuhteet ..... II - 7028

4. Asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdassa säädetty sakon enimmäismäärä II - 7029

5. Yhteistyötiedonannon soveltaminen ..... II - 7030

6. Sakkojen lopullinen määrä ..... II - 7032

Menettely ja asianosaisten vaatimukset ..... II - 7033

Oikeudellinen arviointi ..... II - 7035

A Ensimmäinen kanneperuste, joka koskee asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdan virheellistä soveltamista sekä suhteellisuusperiaatteen ja yhdenvertaisen kohtelun periaatteen loukkaamista ja perustelujen puutteellisuutta ..... II - 7036

1. Ensimmäinen osa, joka koskee asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdan rikkomista ja suhteellisuusperiaatteen loukkaamista sakon maksamista koskevan yhteisvastuun olemassaolon yhteydessä ..... II - 7037

a) Asianosaisten lausumat ..... II - 7037

b) Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 7044

Arviointiperusteet, joita komissio on käyttänyt riidanalaisessa päätöksessä katsoakseen, että emoyhtiö on vastuussa kilpailusääntöjen rikkomisesta, johon sen tytäryhtiö on syyllistynyt ..... II - 7048

Yhden taloudellisen yksikön olemassaolo kantajan ja Dimonin tapauksessa ..... II - 7054

– ”Toimintakertomukset” ja ”kenttäraportit” ..... II - 7055

– Kantajan ja Dimonin välinen kirjeenvaihto ..... II - 7058

– Väitteet, joilla kantaja pyrkii osoittamaan, että se toimi markkinoilla itsenäisesti ..... II - 7064

2. Kolmas osa, joka koskee yhdenvertaisen kohtelun periaatteen loukkaamista ja perustelujen puutteellisuutta ..... II - 7068

a) Asianosaisten lausumat ..... II - 7068

b) Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 7069

3. Toinen osa, joka koskee asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdan rikkomista ja suhteellisuusperiaatteen loukkaamista sakon maksamista koskevan yhteisvastuun laajuudesta aiheutuvien seurausten osalta ..... II - 7071

a) Asianosaisten lausumat ..... II - 7071

b) Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 7073

B Toinen kanneperuste, joka koskee yhdenvertaisen kohtelun periaatteen loukkaamista ..... II - 7074

1. Asianosaisten lausumat ..... II - 7074

2. Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 7076

C Kolmas kanneperuste, joka koskee luottamuksensuojan periaatteen loukkaamista . . II - 7081

1. Asianosaisten lausumat . . . . . II - 7081

2. Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta . . . . . II - 7082

D Neljäs kanneperuste, joka koskee yhteistyötiedonannon rikkomista ja suhteellisuusperiaatteen sekä luottamuksensuojan ja yhdenvertaisen kohtelun periaatteiden loukkaamista . . . . . II - 7086

1. Asianosaisten lausumat . . . . . II - 7086

2. Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta . . . . . II - 7089

a) Yhteistyötiedonannon D kohdan 2 alakohdan toisen luetelmakohdan jättäminen soveltamatta kantajaan . . . . . II - 7091

b) Kantajan toteuttaman yhteistyön laatu verrattuna Taesin, Cetarsan ja WWTE:n toteuttamaan yhteistyöhön . . . . . II - 7093

E Sakon lopullisen määrän määrittäminen . . . . . II - 7095

Oikeudenkäyntikulut . . . . . II - 7095